N v. Maimonides K

DR. ERNST DARMSTAEDTER
No. 1033
COLLECTION

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

3992

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

70775

DE ASTROLOGIA:

RABBI MOSIS FILII MEIMON EPISTOLA

elegans, & cum Christiana religione congruens, Hebręa, nunc primum edita & latina facta.

IOANNE ISAAC Leuita Germano auctore.

COLONIAE
Per Iacobum Soterem.
ANNO M. D. LV.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

REVERENDO ET ILLVSTRI DOMINO D. GEorgio à Seina ex Comitibus de Vuitgenſtein, Metropolitanę Colonienſis Eccleſię Decano, nec non Sanctorum Patrocli Sozatenſis & Gereonis Colonienſis Eccleſiarum præpoſito longè dignißimo &c. gratioſo Domino ac Mecænati ſuo Ioannes Iſaac Leuita S. D.

MAgnoperè mihi probatur Rabinorum ſententia, Reuerende ac illuſtris Domine Decane, qui arbitrãtur, eos optimè ſui creatoris amplitudinem perſpicere, quicunq; mirabilem illam cœli terræq; ſtructuram & ſyderum motiones prudenter conſiderant, & diligenter perpendunt. Ad hoc enim à Deo optimo maximo hæc facta eſſe videntur, vt in ijs admirabilitas eius quodammodo eluceret. Nam hinc Dauidis illud perfectum eſſe aiunt: Domine Deus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra, qui dediſti gloriã tuam ſuper cœlos &c. quaſi diceret Dei & glo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

riam & maieſtatem perfacilè ex ipſius vniuerſitatis & mundi conſtitutione intelligi poſſe. Ex quo Pſalmo illud quoque non obſcurè apparet, hominem ex contemplatione & cōſideratione opificij ipſius Dei multis nominibus præſtabiliorem effici, illud quoque conſequi, vt pietate & obſeruantia, qua creatorem ſuum colit, nemini cedat, omninoq́ue pluris eundem faciat, quàm alioqui facturus erat. Quamobrem à Rabinis, quorum fama ex doctrina illuſtris, dictum eſt. כל היודע לחשוב
תקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכ
הכתוב אומר את פועל ה״ לא הביטו
ומעשה ידיו לא ראו וכו׳ Hoc eſt, Quiſquis anni planetarumq́; curſus & motiones intelligit, nec cōſiderat, de illo ſcripturā ſic loqui: opus Dei non contemplati ſunt, & opus manuum ipſius non perpenderunt. *Eſa. 5.* Dei autem magnificentiam ex ipſius opere quoquomodo animaduerti ac intelligi poſſe, quid age mirum? præſertim cum is incredibilem ſuam virtutem, & ſapientiam non in admirabili ſtellarum & ſyderum curſu hominibus tantum ſpectandam propoſuerit: ſed in alijs etiam minutiſsimis quibuſq; rebus. Neque enim quicquam ab eo factum eſt, quod nō ſum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

mam iure admirationem moueat, quod item Cosdre mihi prudenter intellexisse, & verè scriptum reliquisse videt: Ait enim: בקטון שברמשים מפליאת חכמתו מה שאין הדעת משגת אותו ; id est, in minimis reptilium adeò mirabilis eius sapientia, vt humani ingenij vires captumq; penitus superare videatur. Iam verò non modò ex hac, siue cōtemplatione, siue scientia in primis oportuna vtilitas existit, verum etiam maximè salutaris & ingenua delectatio. Quod tam est manifestum, vt nullā explicationē desideret. Porrò verò præclaras hascé, & nunquam satis laudatas disciplinas primam suam originē ab Hebræis duxisse, eosdemq; cum in omnibus hisce doctrinis, tū præcipuè in mathematicis summè diligentes fuisse, satis quidē perspicuè ex Genesi, Iob, & Iosepho cognosci potest. Nam quod si harum rerū Iudæi rudes fuissent, qui quæso institutis ac mandatis à Deo optimo maximo receptis satisfacere potuissent? maximè cum in ijs permulta fuerint, quæ tum ad lunæ, tum ad solis cursum accōmodari oporteret. Verū ne plura dicā de re minimè dubia, credo ego oībus illud planū esse, iudæos fuisse primos harū artiū inuētores. Ab his

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

autem deinde ad Chaldæos peruenêrunt, qui vt Hebræorum linguam corruperũt, ſic etiam has artes abuſu vitiarunt. Malis enim artibus Chaldæi natura addictiores eſſe creduntur, quamobrem ab Hebræis כשדים vocitati ſunt, quemadmodũ Rabbi Saadiah ſcribit, quod verbum כשדים immutatis hoc modo בשדים vocalibus, quaſi diaboli ſonat. Ab his enim, ſiquidẽ artes eorum conſideres, parum admodũ diſtare videntur. Hinc eſt grauis illa, imò grauiſsima Dei comminatio Eſaiæ 47. capite נלאית ברב עצתיך יעמדו נא
ויושיעך הוברי שמים החוזים בכוכב
בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יב
Hoc eſt, ineptus es ob multi יבאו עליך ׃
tudinem conſiliorum tuorum, ſtent nũc & cõſeruent te Speculatores cœli, qui cõtemplantur ſtellas, quiq; indicant ſingulis menſibus quid futurum ſit tibi &c. Illud autẽ ex compluribus locis partim Danielis, partim etiam aliorum planè cõſtat, tã nobilibus ſciẽtijs chaldęos abuſos eſſe. Quæ abuſio à Chaldæis paulatim ad Perſas deuenit, ab his deinde ad Gręcos, à Gręcis ad Romanos deniq;, quoad per totum ferè terrarum orbem vſus earundẽ vnà cũ abuſu ſpargeretur. Nã & Iudęi his interim

בְּשֵׁדִים

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

malè vsi sunt, quod sanè multis argumentis perspicuè doceri potest. Inter quos nihilominus tamen fuisse homines doctrina & pietate celebres, qui omni studio id egerunt, vt harum doctrinarũ abusum tollerent, satis quidem cum aliunde constat: tum verò id licet videre ex hac epistola Rabbi Mosis filij Meimon, clarissimi ex doctrina & multarum linguarum cognitione Iudæi, qui ante quadringẽtos annos floruit: de cuius singulari eruditione eiuscemodi testimonium legitur ממשה לא קם במשה id est, post Mosen (prophetã scilicet) nõ fuit talis Moses qualis Rabbi Moses: quibus uerbis nil aliud indicare volunt, quàm nullum Mosen omnino à tempore Mosis eius qui Iudęos ex Aegypto eduxit, tam celebrem & clarum ex sapientia & doctrina fuisse, quàm hic Rabbi Moses. Quod licet verum sit, non paucos tamen æmulos habuit, à quibus varijs conuitijs laceratus est ob philosophię studiũ. Quæ ęmulatio & inuidia industriã eius haudquaq̃ retardauit. Id quod multa & pręclara ingenij testimonia posteris relicta demonstrant, in quibus admodum propè ad Christianam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

religionẽ accedit, præcipue autẽ in hac epistola, in qua nõ eruditè modò, verũ etiã ad nostrã fidẽ peraccõmodatè de Astrologia edisserit. Hãc ego epistolam vnà cũ alijs quibusdã ex probatis scriptoribus desumptis, cõuerti & ad Physicam hebręam adiunxi. Non equidem propterea, quòd apud Christianos scriptores talia nõ reperiri existimem: sed vt Hebręos in multis nobiscum consentire ostenderem. Deinde etiam ut studiosis huius linguæ adolescentibus, nõnihil adiumẽti pro nostra virili afferremus, qui nõ solum res, sed etiam verba verborumq́; formas ex hac epistola notare & obseruare possunt. Quare & punctis, quibus Hebræi pro vocalibus vtuntur, omnia diligenter notauimus & distinximus. Hunc autem laborẽ nostrũ tibi R.D. Decane placuit dedicare, idq́ue multis de causis, tum quod tibi ego post Reuerendissimum Coloniensem Archiepiscopum primũ quasi honorẽ debeam, tum etiam quod literis & pietati, vt omnibus notissimum est, plurimum faues, & præcipuè sacræ huic linguæ, cui percipiendæ ante triginta annos operam nauasti. Denique quod magnis tuis beneficijs in me collatis tibi astrictus sim.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Siquidem non tantum me ſingulari quadam humanitate cõplexus: ſed etiam non vulgarem in me liberalitatem exercuiſti. Itaq; paruum hunc libellum ſub tuo nomine in lucem ędere uolui. Nõ quod hac ratione, vel minimam tuorum meritorum partem me aſſequi credam: ſed vt animũ ſaltem accepti beneficij memorem declarem. Quem ego qualemcunq; libellum, vt ſperare audeam tibi Reuerende D. Decane gratum fore, facit ſingularis tua & propè incredilis quædam humanitas. In qua re ſi opinionẽ meã mnimè falli intellexero, animũ addideris ad maiora omni ſtudio & induſtria conãdũ. Deus optimus Maximus Reuerendam & illuſtrẽ dignitatem tuam nobis quàm diutiſsimę incolumen conſeruet. Vale.

In Muſęo noſtro Col.
Agrippinæ 2. die
Nouembris
Anno
1554.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

אגרת שבמעט לפני ד׳ מאות שנה הרב
הגדול ביהודים נודע שמו רמ״בם כ
כתב ליהודים הדרים בעיר מרשיליא ו
והשיב להם על שאלתם ששאלו משו
משום ענין האנשים הגוזרים כל דבר
ע״פ המזלות ואומרים לאו בזכותא תל
תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא
ובדומיהן: גם יש בו מעשה יפה מאוד
מיהודי אחד הסח הדעת שרמה היהו
היהודים ואמר שהוא משיח: כל אלו
להועלת תלמידי לשון עברי עם הנקו
הנקודות עתה בראשון יצאו לאורה כל
בלשון עבר עם העתקת לשון רומי ע״י
טורח יוחנן יצחק הלוי גם במקומות
רבות הטיל והוסית בה לקוטים
טובים מספר יצירה מכוזרי
ומשאר ספרים ישנים
ונושנים :

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Epistola antè quadringentos fermè an-
nos à Rabbi Moses filio Meimon magno
inprimis & præclaro inter Iudæos magi-
stro conscripta, ad Iudęos in Marsilia ciui
tate habitantes, qua respondit ad quęstio-
nem sibi propositã, de ijs viris, qui omnia
ex Planetis decerni & constitui volebant,
quiq; nihil ex meritis siue iustitia, sed om-
nia ex planetis pendêre, aliaq; huius gene-
ris existimabant. Quæ continet etiam hi-
storiam quandam mirè elegantem de Iu-
dæo quodã parum sano, qui Iudæis impo
suit, seq; Messiam esse professus est. Quæ
quidem omnia ad Hebrææ linguæ studio
sorum vsum ac vtilitatem, nunc primùm
hebraicè & latinè interpretata, in lucem
ædita sunt, opera & industria Ioannnis
Isaac leuitæ, qui multis item in lo-
cis interposuit quædam ex li-
libro Creationis, ex Cos-
droa, & ex alijs vetu
stissimis libris.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

אגרת ר׳ משה בן מיימון

הגיעה שאלת אלופינו ומיודעינו הח
החכמים המבינים יודעי דת ודין
הדרים בעיר מורשיליא יגן האל ית׳ ב
בעדם וירבה חכמתם ויגדיל ויאדיר הת
תורתם ; ויצו אתם את הברכה באסמי
באסמיהם ובכל משלח ידיהם כחפץ
המתפלל בעדם השש והשמח בשל־
תם משה ב״ר מיימון הספרדי ז״צ״ל ;
והיא העידה על טוהר נפשם ושהם ר
רודפים אחר החכמות ומחפשים בחד
בחדרי התבונות ורוצים לעלות במע
במעלות הדעות האמתיות ולמצא ד
דברי חפץ וכתוב יושר ; ולהבין הדבר
והפשר תהי יד ה׳ עמם לפתוח כל סת
סתום וליישר כל עקום אמן ;
חבנתי מזאת השאלה ו״א״ע״פ שענפיה
מרבין ; וכל אותם שריגים אילן אחד

EPISTOLA RABBI MOSIS FILII MEIMON.

ALlata eſt queſtio preclara erudi
tione & doctrina ornatorũ do
minorũ & familiariũ noſtrorũ,
ſapientũ, legis peritorũ & iuris,
qui in Marſilia ciuitate habitãt. Dominus
Deꝰ benedictꝰ eos defendat & protegat, au
geatq́; eorũ ſapiẽtiam, conatũ & ſtudiũ eo
rũ amplificet & cõfirmet, iubeatq́; eſſe be-
nedictionẽ cũ ijs, in ipſorũ repoſitorijs, &
in omni eo, cui manus ſuas admouerint,
ex ſentẽtia & volũtate Moſis filij Meimon
Hiſpani pię memoriæ, q orat pro illis, qui
in eorũ pace gaudet & lætatẽ. Siqdẽ ea quæ
ſtio animi illorũ cãdorẽ & ſynceritatẽ per
ſpicuè arguit, quodq́; ſapientiã ſectant &
exquirũt in cubiculis ſapiẽtię ſtudio deſti
natis atq; ad verę minimèq́; fucatæ ſciẽtię
gradũ ptingere geſtiũt, vt cogitẽt & inue
niãt deſiderabilia verba & ſcripturã rectã,
ad verã rerũ & interpretationũ intelligẽ-
tiã. Ergo adſit illis & virtꝰ Dei, vt quicqd ab
ſtruſum & inuolutũ eſt aperiat, & prauũ
omne dirigat. Amen.

Cognoui ex hac queſtiõe, licet permul-
tos ramos habeat, omnibus hiſce ramulis

הוא עקרם: והוא כל דברי חוברי שמים
החוזים בכוכבים והדבר ידוע כי לא ה
הגיע עדין לידכם החבור אשר חברנו
במשפטי התורה שקראתיו משנה ת
תורה שאלו הגיע אליכם מיד הייתם יו
ודעים דעתי בכל הדברים ששאלתם
שהרי בארנו כל זה הענין בהלכות ע״ז
וחקות הגוים: ונדומה לי שיגיע לידיכ
קודם כתב תשובה זו שכבר פשט באי
סקיליא כמו שפשט במזרח ובמע
ובמערב בתימן ועל כל פנים צריך אני
להשיב ולבאר לכם: דעו רבותי שאין
ראוי לו לאדם להאמין אלא באחד מ
משלשה דברים: הראשון דבר שתהיה
עליו ראיה ברורה מדעתו של אדם כג
כגון חכמת החשבון וגימטריות ותקו
והתקופות: והשני דבר שישיגנו האד
האדם באחד מחמש הרגשות כגו
כגון שידע ויראה שזה שחור וז
וזה אדום וכיוצא בזה בראית עי

tamen vnam arborē esse veluti radicem,nī
mirū ea oīa, quę ab astrologis dicta sunt,
qui sydera stellasq; cōtemplantur.At verò
certum est nondū peruenisse ad manus ve
stras librum,quem fecimus de iudicijs le-
gis, quē inscripsimus Iteratio legis. Nam
si ad man⁹ vestras deuenisset statim de his
rebus omnibus de quibus interrogauistis
sententiā meam sciuissetis. Etenim omnē
hanc rē aperuimus in tractatione de Ido-
lolatria & in legibus gentiū. Verū credo
ego illū ad manus vestras pernenturū esse
antè hnius responsionis epistolam: quia
iā diu per Sciciliæ insulā sparsus est, quē-
admodum & in orientē, occidentē, & Se-
ptentrionem,nihilominus tamē omnibus
modis cogor ego vobis respondere, & ꝙ
quæritis explicare. In primis igitur mi do
mini scitote hęc tria tantū homini creden
da esse,neq; quicquam pręterea. Primum
id, cuius certā habet & euidentē probatio
nē humana sua ratione & sciētia inuestiga-
tam, velut ratio numerādi, Geometria, &
reuolutiones. Alterum id,quod homo de
prehēdit vno è quinq; sensibus. Verbi cau
sa,quia hoc nigrum,illud verò rubrū esse,
hisq; similia cognouit per oculi sui aspe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

בראית עינו ׃ או שיטעם שזה מר וזה
מיתוק ׃ או שימשש שזה חם וזה קר ׃
או שישמע שזה קול צלול וזה קול חב
הברה ׃ או שיריח שזה ריח באוש וזה
ריח ערב וביוצא באלו ׃ והשלישי ד
דבר שיקבל אותו האדם מן הנביאים
ע״ה ומן הצדיקים וצריך האדם שהוא
אין הקבלה טובה בעל דעה לחלק בד
אלא עם הלב הט בדעתו גם במוחש
הטוב׃אבל עם רוע במחשבתו כל הד
הלב החקירה יותר הדברים שהוא בו
טובת כ״ש בשיוצ מאמינ בהם ויא
בשיוציא המוחקר ויאמר שזה האמ
אל אמונת ההוא האמנתי בו מפני
ואז יתקבצו לאדם הקבלה ׃ וזה הא
השתי מדרגות ר״ל האמנתי בו מפני
הידיעה והקבלה ׃ ההרגשה ׃ וזה ה
ראה בספר כוזרי ב האמנתי בו מפני
בתחלת מאמר הח הדעה ׃ אבל מי ש
החמישי ׃ שיאמין בדבר אחר

ctum. Vel quia gustatu percipit hoc esse amarũ, illud verò dulce. Vel tactu cõprehendit hoc calidum esse, illud frigidum. Vel auditu percipit hanc vocem claram, illam obscuram esse. vel quia olfacit hũc odorem tetrum & fœtidum esse, & alium odorem suauem & iucundum, aliaq; his similia. Tertiũ & postremũ est id, quod accepit à prophetis piẹ memoriẹ, & à iustis.

Etenim hominẽ nõ temerariũ, sed prudentem esse oportet, vt oĩa hæc quibus indubitatam fidem habet, ratione sua & cogitatiõe di[...] cernat, dicatq; hoc sese credere quia ab alio traditũ accepit illud verò qa sensi[...] perceperit, aliud d[...] niq; ob euidẽtẽ pr[...] bationem. Quisq[...] autem quicquam [...] liud, quod non e[...] in amplexu horu[...] trium generum, c[...]

Id quod à maioribus traditum & acceptum est minimè bonũ est, nisi cum bono & syncero corde coniunctũ. Nam apud malũ animum diligens peruestigatio infinitis partibus eo melior est: præsertim quãdo eum, qui rem exquirit ad fidei confirmationem educit. Etenim hoc modo coniungũtur in homine illi duo gradus, nimirũ cognitio & traditio. Vide initium sermõis quinti in libro Cosdroæ.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

שאינו משלשת המינים האלה עליו
נאמר פתי יאמין לכל דבר ׃ וכן צריכים
אנחנו לידע שכבר חברו הטפשים אלפי
ספרים וכמה אנשים גדולים בשנים
לא בחכמה אבדו כל ימיהם בלמידת
אותם ספרים ודמו שאותם ההבלים
הם חכמות גדולות ועלה על לבם שהם
חכמים גדולים מפני שידעו החכמות
ההן שהדבר שטועים בו רוב העולם
או הכל אלא אנשים יחידים השריד
השרידים אשר ה׳ קורא הוא דבר שא
שאני מודיע לכם והוא החולי הגדול
והרעה החולה שכל הדברים שימצ
שימצאו בספרים יעלה על לבם בתח
בתחלה שהם אמת וכש׳ אם יהיו הס
הספרים קדמונים ׃ ואם נתעסקו אנ
אנשים רבים באותם ספרים ונשא
ונשאו ונתנו בהם מיד יקפוץ דעת
דעתו של נמהר לומר שאלו דברי הכ
חכמים ויאמ׳ בלבו אין לשקר עשה עט

dit, de illo verè dicitur. Stultus & insipiens credit omnia. Iam verò illud profectò ignorare non debemus, iam olim fatuos & amentes fecisse multa librorum milia, itemque multos homines ætate quidem magnos, sapientia non item, consumpsisse omnem ætatem suam in illorum librorum lectione & studio, & credidisse ineptias istas, magnam & admirabilem sapientiam esse, etiam sese ex sapientia magnos esse, quia periti essent earum artium. In qua re bona pars mundi vel potius tota errat & fallitur exceptis singularibus quibusdam viris, qui reliqui sunt, quos Deus delegit. Est profectò haud secus atq; dico vobis. Estque summa pernicies, & ingens malum, quod quicquid in libris reperiunt, illud statim verum esse arbitrantur, multoque magis, si libri isti longo tempore fuerunt, tum etiamsi in ijsdem libris multi viri sese exercent, eorumque lectione gaudent, statim fatui animus concludit, asserens verba illa magnam sapientiam cõtinere, & cogitat cum animo suo: Certè frustrà laborauit calamus scribarũ,

סופרים וכחנם נשאו ונתנו באלה הרב
הדברים ׃ וזאת היא שאבדה מלכותינו
והחריבה בית מקדשינו והאריכה גלו
גלותינו והגיעתנו עד היום שאבותינו
חטאו ואינם לפי שמצאו ספרים רבים
באלה הדברים של דברי החוזים בכוכ
בכוכבים שדברים אלו הם עקר ע״ז כמו
שבארנו ׃ טעו ונהו אחריה ודמו שהם
חכמות מפוארת ויש בהן תועלת גדו
גדולה ולא נתעסקו בלמידת מלחמה
ולא בכבוש ארצות אלא דמו שאותן יו
יועילו להם ׃ ולפיכך קראו אותם הנביא
הנביאים ע״ה סכלים ואוילים ׃ ודאי סכ
סכלים ואוילים היו ואחרי התוהו אשר
לא יועילו ולא יצילו כי תוהו המה ה
הלכו ׃

אמר הכוזרי ואיך לא יפגום עליך זאת
מה שאומרים על אנשי הודו כי יש מ
מקומות אצלם ובנינים וברור אצלם
כי יש להם מאות אלפי שנה׃ אמר החבר

& perdiderũt operam, qui animum his rebus intenderunt & occuparunt. Hinc interitus & desolatio regni nostri & templi vastatio, & prolatatũ est exilium nostrũ. Nosq; huc redacti sumus quia parẽtes nostri dereliquerũt, qui modò non sunt, propterea quod permultos libros inuenerũt, de rebus eorum, qui ad stellarum contemplationem se occupant, quæ res vel maximè ad idololatriam pertinet, quemadmodum declarauimus. Errauerunt eiusq; mirabili desiderio capti vlulãti voce cecinerunt, & existimarunt præclaram esse sapiẽtiam & magnam vtilitatem habere. Nó exercuerunt se in re militari, neq; in subigendis nationibus, verum arbitrati sunt hæc sese iuuare & tueri posse. Quamobrẽ prophetæ pię memoriæ, illos insipiẽtes ac fatuos nominarunt. Et certè quidem stulti & fatui fuerunt, & vanitatẽ, quæ neq; prodest quicquam, neq; defendit & periculo ꝓhibet sectati sunt, etem̃ nil est q̃ vanitas.

Dixit Cosdroa nihil illud authoritati fidei tuæ derogare potest? quod memorant de Indis, qui aiũnt apud illos ciuitates esse ac ædificia, de quibus ijs certò cõstat illa fuisse ante centies mille annos. Ait Ralbinus, illud quidpiã meæ fidei derogaret,

היה זה מופגים על אמונתי אלו נמצא
זה באמונה מוחזקת או בספר שמוסכי
שמוסכימים עליו הכל מבלי מחלוקת
במנין ידוע ולא ימצא זה אך הם אומות
מופקרות ואין אצלם דבר ברור: והם מכ
מכעיסים את אנשי התורות בכמו אלו
הדברים כאשר הם מכעיסים אותם בצ
בצלמיהם ואליליהם ותהבולתם ואומ
ואומרים כי הם מועילים להם ובוזים
למי שאומר כי יש אצלו ספר מאת הא-
להים: וחברו בזה ספרים מעטים חברו'
יחידי' מבני אדם נפתח בהם מי שדעתו
קלה בקצת ספרי ההוברי' שכותבי' בהם
מוניני עשרה אלפי שנים: או כמו ספרי
העבודה הנבטית שזוכרים שם שמות
ינבושאר וצגרית ודואני ואמרי' כי הם
קודם אדם ושינבושר היה רבו של אדם
הראשון והדומה לזה: כוזרי במאמ' א':
דַעוּ רַבּוֹתַי כִּי אֲנִי חִפַּשְׂתִּי בִּדְבָרִים א
אֵלּוּ הַרְבֵּה וּתְחִלַּת לִמּוּדִי הָיְתָה חכ

si inueniretur in fide longo tempore confirmata, aut in libro, quem omnes approbarent, sine ulla dissentione, certo aliquo numero. Verum hoc ipsum minimè reperitur, sed est gens hæretica, neque apud eos quicquam certi est, nisi quod homines legi subiectos huiusmodi uarijs rebus irritant, quemadmodum eosdem illos quoque lacessunt, & suis idolis, & simulacbris & ineptijs, dicuntq; ea sibi prodesse, ac derident & contemnunt eos, qui asserunt se à Deo librum habere. Atque in hanc rem certi quidam homines libros conscripserunt, quibus persuadetur ijs, qui sensu & animo leues sunt & inconstantes. Cuius generis sunt nonnulli Astrologorum libri, in quibus scribunt numerum decem millium annorum. Vel ut sunt libri Officij Henbaddith, qui mentionem faciunt nonnullorum nominum Ianbasor, Tzareth, Roani, eosq; aiunt fuisse ante Adam, & Sombascher fuisse præceptorem ipsius Adam, & & his similia. Cosdroa sermone primo.

Scitote mi Domini, me diu multumq; hasce res exequisiuisse, & pręcipuum meum studium fuisse in ea arte, quam vocāt decreta iudiciorū, quæ ex stellis sumū-

חכמה שקוראים אותה גזרת משפטי
הכוכבים : כלומר שידע ממונה האדם
מה עתיד להיות בעולם או במדינה או
מה יארע לאיש כל ימיו : וגם קראתי
בעניני ע״ז במדומה לי שלא נשאר לי
בעולם ספר בענין זה בלשון ערבי אשר
העתיקו אותו משאר לשונות עד אשר
קראתי והבנתי בו עניניו וירדתי עד ס
סות דעתו : ומאותם ספרים נתברר לי
טעם כל המצות כי יעלה על לב כל א
אדם שאינם דברים שיש להם טעם א
אלא גזרת הכתוב : וכבר יש לי חבור ג
גדול בענין זה בלשון ערבי בראיות
ברורות על כל מצוה ומצוה : ולא ל
לבד הוצרכנו עתה ואני חוזר לענין ש
שאלתכם :

דעו רבותי שכל אותם דברים של גז
גזרת הכוכבים שהם אומרים יארע
כך ולא יארע כך ומולדו של אדם י
ימשוך ויהיה כך ויארע לו כך ולא

tur, nimirũ ex quibus homo noſsè poteſt, quid in mundo futurum ſit, vel in regione aliqua, aut quid alicui accidet in omni vita. Quoque legi de rebus Idololatriæ. Credo ego nullum de hac re librum reliquum eſſe in Arabica lingua, ex alijs linguis conuerſum ab illis, quem non perlegerim, & quicquid contineret, ſim aſſecutus, atque ad intimam vſq; ſententiam eius veſtigando peruenerim. Ex quibus libris mihi expoſita eſt cauſa omnium præceptorum. Arbitrantur enim homines non eſſe res vllas, quæ rationem aliquam habeant, præterquam decreta ſcripturæ. Atque antea habui magnum quoddam volumen de hac re in lingua Arabica, in quo ſunt euidentes probationes cuiuslibet præcepti. Sed in hoc tempore eo minimè opus habemus. Verum ego reuertar ad inſtitutum quæſtionis veſtræ. Qamobrem mi Domini ſcitote omnia illa de ſtellarum decretis quod aiunt iſti, hoc modo fiet & non aliter eueniet: item hominis alicuius ortus & natiuitas efficit cogitq;, vt accidat illi hoc,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

כר ׃ כל אותם הדברים אינם דברי. חכ
חכמה כלל אלא טפשות וראיות ברור
ברורות יש לי שאין בהן דופי לבטל
כל עקרי אותם הדברים ומעולם לא
נתעסק בענין זה ולא חבר בו ספר את
אחד מחכמי יון שהם חכמים ודאי י
ולא חברו אותם בחבוריהם ולא עשו
אותן הטעות שקראוהו חכמה כי אם
חכמי הכשדים והכלדאים והמצריים
והכנענים וזו היתה אמונתם באותן ה
הימים ׃

ר״לב״ג דניאל ב׳

המכשפים והכשדים אין פעולותיהן מ
מסודרות מחכמה אמיתית אבל הם
דמיוני׳ ועניני׳ בדויים ׃ ר׳ סעדי׳ דני
דניאל א׳ כשדים כלם מכשפים ונקראת
ארצם כשדים ע״ש המכשפים כשדים ׃
ר״ש״י שמות ח׳ ׃ אמר פרעה למשה י
ולאהרון תבן אתם מכניסין לעפריי

& non aliud, omnia, inquam, illa nõn sapientiæ sed omnino stulticiæ verba esse. Suntque mihi perspicua argumenta, quæ refutari nequeunt, quibus omnia eorum verborum dictorumque fundamenta infirmare & tollere possum. In hac autem re nullus vnquam se aut exercuit, aut librum fecit ex Græcorum philosophis, qui verè sapientes sunt, neque ista libris suis immiscuerunt, neque tales imposturas fecerunt, quas nominauerunt sapientiam: præter Chaldæorum philosophos, & Aegyptiorum, & Cananæorum, quorum omnium hæc fides illis temporibus, atque lex fuit.

Rabbi leui Daniel. cap. 2. Magorum Chaldæorumq; opera non sunt profecta ex uera sapientia, sed præstigiæ sunt & res fictitiæ. Rabbi Saadia Danielis primo. Chaldæi omnes sunt præstigiatores, eorumq; regio Casdim uocatur, eò quod per incantamenta & præstigias alijs imponant, perinde ut dæmones. Rabbi Salomon Exodi cap. 8. scribit Pharaonem dixiße ad Mosen & Aaron: Vos stramen fertis in Ophraim ciuitatem, quæ stramine redundat,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

לעפרים עיר שכלה תבן ׃ את אתם מבי
מביאים מכשפות למצרים עיר שכלה
כשות ׃ ובהרבה מקומות תמצא כ
כתוב שהסנהדרי׳ נסער למצרי׳ ללמוד
שם כשות כדי שלא תעלים מהם חכ
חכמה מחכמו׳ אמיתיות והדמיוניות
עד שהכשפים היו יודעים לא שהיו מ
מתעסקין בהן אלא שידעו ושיוכלו ל
להשמר מומנו ׃

אֲבַל חַכְמֵי יָוָן וְהֵם הפילוסופי׳ שֶׁחִבְּרוּ
בְּחָכְמוֹת וְנִתְעַסְּקוּ בְּכָל חָכְמָה הִשְׁתַּדְּלוּ
בִּרְאָיוֹת בְּרוּרוֹת לְבַטֵּל כָּל דִּבְרֵיהֶן שׁוֹ
שׁוֹרֶשׁ וְעָנָף ׃ וְגַם חַכְמֵי פָּרָס הֵבִינוּ
שֶׁכָּל אוֹתָן הַחָכְמוֹת שֶׁעָשׂוּ הַכַּשְׂדִּים
וְהַכַּלְדָּאִים וְהַכְּנַעֲנִים וְהַמִּצְרִיִּים הֵם שׁ
שֶׁקֶר וְאַל תְּדַמּוּ בְּנַפְשְׁכֶם שֶׁאוֹתָן הַדְּ
הַדְּבָרִים אֵין שׁוּם רְאָיָה לָהֶן וּלְפִיכָךְ לֹא
נַאֲמִין בָּהֶם ׃ אֶלָּא רְאָיוֹת בְּרוּרוֹת וּנְבוֹ
וּנְבוֹחוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן דוֹפִי יֵשׁ לִי לְבַטֵּל
כָּל אוֹתָן הַדְּבָרִים וְלֹא יִדְבַּק בָּהֶן כִּי אִם

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

ita quoq; fallacias & præstigias affertis in Aegyptum ciuitatem, quæ incantamentis plena est. In multis item locis scriptum reperies, Sanhedrim profectos fuisse in Aegyptum ut incantandi rationem discerent, ne quicquam eos siue ex fucata sapientia & arte lateret. Et ut magicas artes perciperent, non ut eas exercerent, uerum ut scirent tantum, & sibi cauerent ab ijs.

Græciæ autem sapientes, philosophi nimirum, qui de artibns scripserunt, & sese in omnibus philosophiæ partibus exercuerunt, conati sunt perspicuis & euidentibus argumentis refellere, quicquid ab ijs dictum est, radicem & fundamentum vnà cum ramis. Itidem Persarum philosophi perspexerunt, omnes artes à Chaldæis, Cananæis & Aegyptijs traditas esse falsas. Neque existimabitis hæc non posse argumentis confirmari, ideoq; his fidem habere nolitis. Etenim sunt mihi probationes euidentes & probabiles, quæ repræhendi nequiunt, quibus ego omnia illa euertere & confutare possum. Et nemo sanè ijs fidem habet,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

הֶתִי שֶׁיַּאֲמִין לְכָל דָּבָר אוֹ מִי שֶׁיִּרְצֶה ל
לְרַמּוֹת אֲחֵרִים ׃

וּדְעוּ רַבּוֹתַי שֶׁחָכְמָה שֶׁהִיא חָכְמָה וד
נְדָאִית הִיא יְדִיעַת צוּרַת הַגַּלְגַּלִּים ומי
וּמִנְיָנָם וּמִדָּתָם וְסֵדֶר הִלּוּכָם וּזְמַן כב
סְבִיבַת כָּל אֶחָד מֵהֶם וּנְטִיָּתָם לְצַד צפ
צָפוֹן אוֹ לְצַד דָּרוֹם וּסְבִיבָתָם למזר
לְמִזְרָח אוֹ לְמַעֲרָב וּמַסְלוּל כָּל כּוֹכָב
וְכוֹכָב וְדַרְכָּן הֵיאַךְ הוּא ׃ בְּכָל זֶה וביו
וְכַיּוֹצֵא בּוֹ חִבְּרוּ חַכְמֵי יָוָן וּפָרַס והו
וְהוֹדוּ חִבּוּרִים גְּדוֹלִים וְהִיא חָכְמָה מופ
מְפוֹאֶרֶת הַרְבֵּה וּמִמֶּנָּה יוֹדֵעַ מֵאַי זוֹ
יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּקֶשֶׁת וְהוֹלֵךְ וּמִתְגַּדֵּל
עַד שֶׁיַּשְׁלִים וְיַחֲזוֹר וְיַחְסוֹר מְעַט ׃ ו
וּמִמֶּנָּה יוֹדֵעַ מָתַי תֵּרָאֶה הַלְּבָנָה אוֹ
לֹא תֵּרָאֶה וּמֵאַי זֶה טַעַם יִהְיֶה יוֹם זֶה
אָרוּךְ אוֹ קָצָר וּמֵאַי זֶה טַעַם יַעֲלוּ ש
שְׁנֵי כּוֹכָבִים כְּאֶחָד וְלֹא יִשְׁקְעוּ באח
בְּאֶחָד ׃ וּמֵאַי זֶה טַעַם יִהְיֶה יוֹם ז
זֶה בְּמָקוֹם זֶה י״ג שָׁעוֹת ובמקו

 ובמקום

nisi ſtultus,qui credit quidlibet,aut qui alios circumuenire cupit. Cæterum optimi ac optatiſsimi Domini ſciatis ſapientiam, quæ eſt vera & minimè fucata ſapientia, eſſe cognitionem formæ ſphærarum, numeri earundem & menſuræ, & ordinis curſus earum, & ſcientia temporis quo vnaquæque circumagitur, item deflexionis earum ad eam partem, quæ Septentrio nuncupatur,aut quæ meridies dicitur, & circuitus earum ad orientem vel occidentem, & ſemitæ cuiusque ſtellæ, & viæ earum quemadmodum ſe habeat, de quibus omnibus & ſimilibus grçciæ, Perſiæ, & Indiæ philoſophi magnos libros compoſuerunt. Eſtque hçc nobilis & præclara doctrina. Ex qua etiam intelligi poteſt, quamobrem luna arcus formam referat, & paulatim creſcat donec plena fiat, iterumque paulatim decreſcat. Ex eaque ſciri poteſt, quando luna videri debeat, itemque quando non debeat videri, & qua de cauſa dies aliquis lõgus ſit, vel breuis,& cur duę ſtellę ſimul oriantur, & non occidant ſimul. Et quare dies quiſpiam alicubi ſit tredecim horarum, & in

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

ובמקום אחר ט״ו שעות או י״ו או כ׳ ות
והוא יום אחד ובמקום אחר היום והל
והלילה שוים לעולם ׃ ובמקום אחר י
יהיה היום כמו חודש או שני חדשים
או שלשה חדשים עד שתמצא שבל ה
השנה כלה ששה חדשים יום אחד וש
וששה חדשים לילה אחד ׃ וכמה ענ
ענינים המתמידים יודעו מאותו חכמי
חכמה והכל אמת בלי ספק וזה הוא ת
חשבון תקופות וגימטריאות שאמרו
חכמי האמת רבותינו ע״ה שהיא חכמה
ובינה לעיני העמים אבל אלה הדברים
של הוברי שמים אינם כלום ׃

כוזרי במאמ׳ ד׳

ונשאר עדין מן החכמה המיוחדת ב
בענין הזה ספר הוקרא פרקי ר׳ אלעזר
בן הורקנוס בו מדת הארץ וכל אחד מה
מהגלגלים וטבעי הכוכבים והמזלות
והצורות ובתיהם וטובתם ורעתם וע
ועלייתם וירידתם ונשיאתם ושפלותם

alio loco quindecim horarum, aut ſexdecim, vel viginti, qui dies eſt vnus: & quam obrē in alio loco dies & nox ſemper ſunt pares, in alio autem loco dies eſt tanquam menſis, vel duorum menſiū vel trium, donec reperias in toto anno vnum diem ſex menſium, & ſex menſium noctem vnam: multæq; aliæ res, quæ frequenter eueniūt, ex ea arte cognoſcuntur. omniaq; procul dubio vera ſunt. Eſt autem hæc ſupputatio reuolutionum & Geometriæ, de qua dictum eſt à veris philoſophis piæ memoriæ, quæ eſt ſapientia & prudentia apud omnes homines. Verum illæ res aſtrologorum nihil planè nulliusq; momenti ſunt.

Coſdroa ſermone 4. Adhuc ſupereſt præclaræ iſtius artis de hac re liber, qui inſcribitur, Capita Rabbi Eleazar *filij* Horconos, *in quo eſt dimēſio terræ, & cuiuslibet ſphæræ, ſtellarum quoque planetarumq; natura, & forma earundem & locus, commoda & incommoda, aſcenſus & deſcenſus, eleuatio & depreßio, & quanto tempore*

 moueans

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

ומשך תנועתם והוא מחכמי ישראל ה
המפורסמים :" ושמואל מחכמי התל
התלמוד שאמ' נהירא לי שבילי דרקיע
בשבילי דנהרדעה: ולא התעסקו בו אלא
לענין התורה כי לא ישלם בירו' הליכות
הירח וההתחלפות הליכתו לברר עת התח
התחברו עם השמש והוא המולד ועת
הסתרו קודם המולד ואחריו אלא ברוב
חכמות התבונה ומי שטרח בזה אי אם
אפשר שלא יתגלגלו עמו שאר חכמות
הכוכבים והגלגלים וכו' ;

ספר חובת הלבבות הבחינה במציאות
הבו' ובגדולת' בכל מה שיש בעולם מ
מקטני הברייאות וגדוליה' ומעלת המ
המדברי' בו ותנועת הגלגלים ותנועת
השמש והירח והכוכבי' וירידת הגש
הגשמי' ונשיב' הרוחו' ויציאת הילדים
מן הרחמים ומה שהו' נפלא מזה וי
ויותר נסתר מפלאי הבו' המור' על ת
תמימות חכמתו הטובה ותבונתו הב

הכוללת

mouveantur. Fuit autem is unus ex claris sapientibus Israël. Samuel verò unus è sapientibus Thalmud, qui dixit: perspectæ mihi sunt semitæ cœli haud secus ac semitæ Nehardoa. Quam artem non exercuerunt nisi legis causa. Neque enim absolutè intelligi potest explicatio, quæ est de cursu lunæ, & uarietas cursus eius ad significandum tempus coniunctionis eius cum sole, quod est nouilunium, & tempus quo absconditur tum antè tum etiam post nouilunium, nisi per magnam & exquisitam cognitionem dispositionis totius mundi. In qua ratione quicunque se exercet, fieri non potest, quin huic simul occurrant aliæ stellarum & sphærarum artes, & c.

Ex libro Houath Halfauath.

Considerãda & expendenda sunt omnia, quæ Deus creauit, & dignitas præstantiaq; eorum omnium, quæ in hac uniuersitate cõtinentur, animaduertẽda, à minutissimis quibusq; creaturis usq; ad maximas, eorumq; qui loquendi facultate præditi sunt excellẽtia, sphærarum, solis, lunæ, stellarumq; motus, descensus pluuiarũ, uentorum flatus, fœtus ex parẽtis utero egressus, & quæcunq; his sunt similia. Vel quod magis absconditũ est & abstrusum ex mirabilibus Dei, quod declarat perfectionem sapientiæ eius, quæ bona est, & gratiam eius

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

הכוללת ורחמיו והשגחתו על הברואי׳
ראל ישיאך רוב ראיתך אות׳ ואורך רגי
רגילת׳ בהם והרבה בני אדם ועמי הא
הארץ תמצא על ענין זה שהם תמהי׳
מקדרו׳ השמש והירח והברקי׳ בעבור
שאינ׳ רגילי׳ ואינ׳ תמוהי׳ בתנוע׳ הגל
הגלגלי׳ וזריחה השמש ושקיעת בעבו׳
רגילת׳ בזה ובזה מסכלות הלב ועורון ;
אך הבט עליהם והשתדל בהם באילו
לא ראית במותם ודמה בנפשך באלו ה
היית סתום ענים קודם הברתך אותך ו
ואחב׳ פקחת עיניך וראית אותם והב
והברתם ; ובבר אמור אחד מן החכמים
לבות החכמים יש להם עינים רואות
מה שאינם רואים הפתאים ובו׳ ;

וְהֲרֵי אֲנִי מְבָאֵר לָכֶם רָאשֵׁי פְּרָקִים מא
מֵאֵלֶּה הַדְּבָרִים שֶׁהֵם כִּבְשׁוֹנוֹ שֶׁל ע
עוֹלָם ;

דְּעוּ רַבּוֹתַי שֶׁכָּל חַכְמֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם ו
וְהֵם הַפִּילוֹסוֹפִי׳ שֶׁהֵם בַּעֲלֵי שֵׂכֶל ומ

generalem & uniuersam misericordiam eius, & curam in creaturis. Neq; te in errorem inducet, quod ea sæpenumero uides, & quod frequenter eueniant. Nam plurimos ex uulgo & infima fæce populi uideas in hac re, qui solis & lunæ obfuscationem & fulmina demirantur, eò quod non sint assueti: motus autem sphærarum, solis ortus & occasus, ijs nullam admirationem mouent, propter frequentem usum. Cuiuscemodi proficiscuntur ex animi stulticia & cæcitate. Verum intuearis illa, & in ijs temet exerce, perinde ac si talia nunquam conspicatus esses, atque haud secus rem instituas, ac si antè occlusis oculis fuisses, quàm illa cognouisses, ac deinde oculos tuos aperuisses eaq; uidisses & perspexisses. Etiam olim dictum est à philosophis quibusdam: Corda sapientum oculos habent, quibus incernunt id quod stulti non uident. & cæt.

Verumenimuerò exponam ego vobis præcipua quasi capita harum rerum, quæ in hoc siue mundo siue vniuersitate obscura & abstrusa continentur.

Itaque mi domini scire debetis, omnes gentilium sapientes, philosophos nimi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

ומדע הסכימו כלם שיש לעולם מנה
מנהיג והוא מסבב הגלגל ואין הגלגל
סובב מאליו ויש להם ראיות רבות
להביא מופת חותך וראיה ברורה של
זה ובזה לא נחלקו בעלי המדע ׃ וי
ויש ביניהם מחלוקת גדולה בזה הע
העולם כלו שהוא הגלגל ומה שבת
שבתוכו רבים אומרים שאינו הווה ו
ונפסד אלא כן עומד היה ויהיה לע
לעולם ולעולמי עולמים והרי הוא
כמו שהב"ה שהוא מסבב אותו מע
מעולם כך היה זה סובב וזה מסב
מסבב ושניהם יחד לא ימצא זה בל
בלא זה ׃ ויש מהם אומרים שזה
הגלגל היה ויפסיד והבורא ית' ב
בראו אבל יש שם דבר מצוי עם הב
הבורא ית' כמו החומר ביד היוצר ומ
ומאותו המצוי עמו הוא עושה כ
כל מה שירצה ׃ פעמים יעשה מקצת

rum, qui ſunt viri prudentiæ & ſapientiæ, conſtituiſſe mundum habere gubernatorem, eumq́ue in orbem incitare ſphæram, & ſphæram ſua vi haudquaquam in orbem verti. Habentq́ue multa argumenta, quibus hanc rem perſpicuè demonſtrant, & planè confirmant. Neq; vlla eſt in hac re inter doctos homines & peritos diſſenſio, verũ magna inter eos controuerſia eſt de toto hoc mundo, ſphæra nimirum & quicquid in ea continetur. Maxima pars rem eſſe ait neq; ortam neque interitui obnoxiam, ſed eodem modo ex omni æternitate fuiſſe, atq; ita permanſuram perpetuo & in omne æuum: & illud certum eſſe, quemadmodum Deus benedictus, à quo in orbẽ incitatur, ab æterno fuit, ſic quoq; hãc, quæ in orbẽ vertitur, & illũ qui hanc in orbẽ mouet, ſemp fuiſſe & ambo ſimul: alterũ autẽ abſq́; altero minimè reperiri. Nõnulli quoq; ſunt qui ſphæram hãc factã eſſe aiũt, atq; etiam interitui obnoxiam, & à Deo benedicto productã, verum eſſe quandam materiam, quę apud Deum benedictũ inueniatur, quemadmodum argilla in manu figuli, ex eaq́; materia illum quicqd placeat efficere, nunc illum
 ex ma-

אותו החומר שמים ׃ ומקצתו ארץ ר
ופעמי׳ אם ירצה יקח אותו המקצת ש
שעשה ממנו שמים ויעשה ממנו ד
דבר אחר אבל להוציא יש מאין אי א
אפשר ׃

ספר יצירה ׃ עשר ספירות בלימיה ׃ ב
כל אומן הרוצה לעשות בנין אם אין
לו אבנים ועפר ועצים ומי׳ וכלי הבנין
אינו יכול לעשו בנין ׃ או אם ירצה ל
לעשו׳ כלי עץ או כלי זכוכית או ברזל
או נחושת או כסף או זהב אם אין לו א
אותו דבר שרוצה לעשו׳ בו הכלי אינו
יכול לעשו׳ הכלי והק״ב״ה עושה את כל
בלימה בלי מאומה מכחו הגדול ׃

ויש מן הפילוסופים מי שאומר כמו
כמו שאמרו הנביאים שהשם י״ת בר
ברא כל הנבראים מאין ושאין שם
עם השם י״ת דבר אחד אלא זה הנבר
הנברא שהמציאו ׃ ובזה הדבר הט

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

ex materiæ illius particula aliqua cœlum, & ex parte terram facere: nunc ſi videatur particulam illam, ex qua cœlum effecit, ſumere, ex eaque aliud quippiam producere: ſed ex nihilo vt aliquid efficiat, fieri non poſſe.

Ex libro Creationis, partim ex contextu, partim ex commentarijs. Decem numeri ex nihilo. Commentator: Artifex omnis qui ædificium aliquod efficere conſtituit, niſi lapides habeat, terram, ligna, aquam, & instrumenta fabrilia, ædificium ſtruere non poteſt. Aut ſi conficere uelit uas ligneum, uel uitreum, uel ferreum, uel æneum, uel argenteum, uel aureum, niſi prius habeat materiam illam, ex qua uas illud facere cogitat, nullo modo poteſt uas efficere. At uerò Deus ex nihilo creauit omnia, ſua tantùm immenſa uirtute ac poteſtate. & cæt.

Sunt itidem philoſophorum nonnulli, qui non aliter dicunt quàm prophetæ, nimirum Deum benedictum creaturas omnes feciſſe ex nihilo, nihilque apud Deum benedictũ eſſe, niſi creaturam modò, quam exiſtere fecit. Qua in re

המחלוקת הגדולה וזה הדבר שהפירו
אברהם אבינו ע״ה וכבר חברו בדבר זה
אלת ספרים בראיות ברורות שיצריך
כל אחד ואחד שיחזיק דבריו ׃ ועקר הדת
התורה התמימה הוא שהבורא י״ת לב
לבדו הוא ראשון והוא אחרון ומבלע
ומבלעדיו אין אלהים והוא שברא הכ
הכל יש מאין ׃ וכל מי שאינו מודה
בדבר זה הוא כופר בעקר ומקצץ בנטע
בנטעות ׃ וכבר חברתי אני חבור גד
גדול בלשון ערבי בענינים אלה וש
ושם באירתי הראיות הברורות והמו
והמופתיים החזקים על מציאת הבו
הבורא י״ת ושהוא אחד אמיתי ושא
ושאינו גוף וגויה ולא כח בגוף וש
ושברתי כל אותן הראיות שאומ
שאומרים הפילוסופים שהם ראיות
שהעולם לא נברא וגם פרקתי כ
כל הקושיות שהקשו עלינו על שא

magnam excitarunt controuerſiam. Quã rem & Abrahamus patriarcha piæ memoriæ cognouit. Etiam olim ſcripti ſunt de hac re mille libri, argumẽtis planis & perſpicuis, quibus vnuſquiſq; veluti aciem ad ſententiæ ſuæ confirmationem inſtruit. Caput autem ac fundamentum perfectæ legis eſt, Deum benedictum & primum eſſe & poſtremum, & præter illum nullum Deum eſſe. Atq; is eſt qui fecit omnia ex nihilo. Quod quidem qui non confitetur, is fundamentum tollit, & quæ poſita ſunt & plantata quaſi amputat. Ego quoq; de hiſce rebus iamdiu magnum opus feci in lingua Arabica, in quo expoſui euidentes probationes & demonſtrationes firmiſsimas de eſſentia Dei benedicti, quodq́ue ille verè vnicus ſit, qui neque corpus ſit, neque corporeus, neque vis ſeu effectio corpori inhærens. Et confutaui omnia argumenta ea, quibus philoſophi dicunt argui & doceri, mundum non eſſe factum. Labefactaui quoque omnes quæſtiones,

 quibus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁהַבּוֹרֵא י״ת בָּרָא הַכֹּל
יֵשׁ מֵאַיִן ׃

לפי שלא היה בידי החבור ה׳גל נקטתי
ראיות החבר שהיה מפלפל לנגד חבוז
הכוזרי ׃ במא״ חמישי ׃

פרק העולם חדש כי הוא גות והגות א
אינגו נמלט מתנועה ומנוחה
ושתיהם מקרים מתחדשים באים זה
בעקב זה והבא עליו חדש מבלי ס
ספק בעבור בואו והחול״ חדש כי אם
היה קדמון לא היה נעדר ושניהם חד
חדשים ומה שאיננו נמלט מן החד
החדוישם הוא חדש כי לא קדם להד
לחדושים והחדושים חדשים אם כן
הוא חדש ׃

פרק אי אפשר למחדש בלי עת שיתי
שיתיחד בו ולא יתכן לקבוע בו
לפניו ואחריו והתיחדו בעתו מבלעדי
מה לפניו ומה שלאחריו מצריך אל מ
מיחד ׃

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

quibus difficultatem nobis obijcere ſtudent, quod confirmamus Deum benedictum omnia ex nihilo feciſſe.

Poſteaquàm librum, cuius antè meminit, ad manum non haberemus, breuiter excerpſimus argumenta Rabbini, qui diſputauit aduerſus Coſdroam, ex ſermone 5.

Articulus. Mundus ortus eſt, quoniã eſt corpus, & corpus nõ poteſt eſſe abſq; motu et quiete. Hæc autem duo accidentia ſunt, ſeſe uiciſsim innouantia, quorum alterum alterius cauſa euenit. At uerò cui noui quidpiam accidit, illud ipſum ſine dubio, propter acceſſum eius & deceſſum, nouum eſt. Nam ſi fuiſſet ſempiternum, nunquàm defectionem admiſiſſet. Et utrunq; nouum eſt. Quodq; uacare & ab innouationibus liberum eſſe nequit, illud nouum eſt: quandoquidem ante innouationem non fuit. Et innouationes nouæ ſunt. Nouum igitur eſt atq; ortum.

Articulus. Fieri non poteſt ut oriatur quidpiam, niſi in certo tempore. Neq; enim accidere poteſt, ut ſit in eo, ſiue ante illud, ſiue poſt illud. Et quod fit in certo tempore, ſine quopiam ante ſe, & aliquo poſt ſe, illud certo quodam ordinatore & determinatore opus habet.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

פרק האלהים קיים קדמון לא יחלות
כי אם היה חדש היה צריך אל מח
מחדש וזה משתלשל אל מה שאין לו
הכלית ולא יובן עד שיגיע אל מחדש
קדמון הוא הראשון והוא אשר אנח
אנחנו מבקשים ;

פרק האלהים נצחי לא יחלו׳ כי מה ש
שנתקיים לו הקדמו׳ התרחק ממו
ממנו ההעדר כי חדוש הנעדר צריך א
אל כונה כמו שהעדר החדש צריך אל
סבה כי לא יעדר הדבר מחמת עצמו
עצמו אך מחמת הפכו ואין הפך לו׳
ואין דמיון כי מה שהוא דומה לו ב
בכל פנים הוא לא יסופר בשנים
אבל ההפך המעדיר לא יתבן גב׳ שית
שיהיה קדמון כי כבר התבארה קדמו
קדמות מציאתו ולא יתבן שיהיה חדש
כי כל חדשי אמנם הוא עלול לקדמון ה
הזה והיאך יעדיר העלול עלתו ;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Articulus. Deus est omnino sempiternus, neque interit. Nam si ortus fuisset, effectore opus habuisset: sicq; ex alio aliud necteretur, ut regredi in infinitum oporteret: nec intelligi posset, donec perueniretur ad effectorem æternum, qui primus est. Et is est, quem nos inquirimus.

Articulus. Deus immutabili æternitate continetur, nec interit. Nam cui æternitas firmata, ab eo longè remota est priuatio. Etenim priuationis nouitas intensionem requirit, quemadmodum priuatio eius, quod oritur, opus habet causa. Neque enim quicquam per se suaq; ui priuatur, sed à contrario. Illi uerò nil contrarium est neque simile. Quod enim ei simile est, id omnibus modis ille ipse est: nec binarius in eum numerus cadit. Porrò contrarium illud, quod priuationem inducit, æternum esse minimè potest. Ipsius enim essentiæ æternitas prius declarata est. Nec fieri potest, ut nouus sit. Quicquid enim nouum est, illud sanè effectum est atque productum ab illo æterno. Et quomodo res effecta effectori suo priuationem inducere potest?

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

פרק האלהים אינו גוף: כי הגוף אינגו
נמלט מהחדושים ומה שאיננו
נמלט מן החדושים הוא חדש ומן הש
השקר שיקרהו מקרה כי המקרה עמי
עמידתו בגוף הנושא והמקרה מוע
מעולל לגוף הולך אחריו נושא עליו ו
והאלהים יתברך איננו נגבל ואיננו מ
מתיחד בצד סבלתי אחר כי זה מתנאי
הגוף:
פרק האלהים יודע כל דבר קטון וגדול
ולא ימלט מידיעתו דבר כי הת
התבאר שהוא ברא הכל וסדרו ותקנו ב
כמו שאמור הנוטע אוזן הלא ישמע אם
יוצר עין הלא יביט ואמור גם חושך לא
יחשיך ממך ואמור כי אתה קנית כלי
כליותי:
פרק האלהים יתברך חי כי כבר נתקיימו
נתקיימה לו החכמה והיכולת א
אם כן נתקיימה לו החיות אך לא בחיו
בחיותינו הנגדרת בהרגשה ובתנועה א

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Articulus. Deus non est corpus. Corpus enim innouationum expers esse non potest. Iam uerò quicquid innouationis particeps est, illud nouum est. Ad hæc illud quoque falsum est, in eo aliquod accidens reperiri. Quoniam accidens in corpore inest tanquàm in subiecto. Et accidens agit, perpeßionemq; inducit in corpore, comitatur illud & innititur illi. Deus autem benedictus non definitur, nec aliquo modo perpeßionem admittit: quandoquidem illud est ex corporis conditionibus.

Articulus. Deus nouit omnia, tam exigua, quàm magna, neque eius noticiam quicquam effugere potest: Quoniam ostensum est, illum creasse omnia, ordinasse atq; fecisse. Quemadmodū
Psal.94. ait ille: Qui aurem condidit, nonne audiet? qui oculum finxit, nonne uidet? Idemq; ait: Ac ne te-
Psal.139. nebræ quidem te quidpiam celant: iterumq; dicit: quoniam tu fecisti cogitationes meas.

Articulus. Deus benedictus uiuit: quia enim antè ostensum est, ei conuenire sapientiam & potestatem, ergo quoq; planum factum est, ei uitam competere. At non eo modo, quo nostra uita, quæ definitur per sensum & motum, sed quem-

אבל חיות עניג׳ השכל הגמור והיא הוא
והוא היא ׃ אלו הן מצאתי בכוזרי ו
ועוד רבים כמוהם אשר משום קצור
לא הבאתי ׃

וכל אלו השלש כתות של חכמי הע
העולם מקודם ועד עתה בין אלו שאמ
שאמרו שהבורא יתברך ברא מאו
מאותו חומר המצוי אצלו תמיד בי
בין אלו שאומרים כמו שאמרו הנב
הנביאים ע״ה שאין שם דבר אחד ע
עומד עם האל ית׳ אלא הוא לבדו וב
ובשרצה המציא עולם זה כרצונו מא
מאין ׃ ובין אלו שאמרו שזה הגל
הגלגל אינו הוה ונפסד אל
אלא אם כן עומד היה ויהיה לעול
לעולם ולעולמי עולמים והרי הוא
כמו שהקב״ה שהוא מסבב אותו מ
מעולם כך היה זה סובב וזה מסב
מסבב ושניהם יחד ולא ימצא זה ב
בלא זה כל אלו השלש כתות מס

admodum uita eius, quod est perfecta intelligentia, quæ ipse est, & ipse ea est. Habet quidem auctor hic Cosdroas plura huius generis, haudquaquàm absurda, quæ tamen breuitatis causa prætermittemus in hoc libro.

Ac omnes quidem hæ tres philoſophorum ſectæ totius orbis, quæ vnquàm ad hunc vſq; diem fuerunt, ſiue illi qui aiũt, Deum benedictum feciſſe ex ipſa materia, quæ omni tempore apud illum reperitur: ſiue illi qui dicunt, quemadmodum dictũ eſt à prophetis piæ memoriȩ, nullam planè rem eſſe apud Deum benedictum, niſi ipſum ſolum, cunq́ue voluit, exiſtere fecit, hunc mundum ſuo arbitratu & ſua voluntate ex nihilo. Siue ij, qui cõfirmant orbem hunc neq; factum eſſe, neq; etiam interitui obnoxium, verum ſic ex omni ȩternitate fuiſſe, & hoc eodem modo ſempiternum fore. Et verum eſſe, quod quem admodum Deus, à quo circumagitur, perpetuo fuit: ita quoque hunc orbem ex omni æternitate circumactum fuiſſe, & illum circumactorem, & vtrumque ſimul fuiſſe, neq; alterum inueniri absq́ue altero. Inter ſe omnes, illæ tres ſectæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

מְסַפְּרִים שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָיָה בָּזֶה הָעוֹלָם
הַתַּחְתּוֹן מֵהֲוָיַת כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה וְכָל אִילָן
וְכָל עֵשֶׂב וְכָל מַחְצַב מִמִּינֵי הַמַּחְצָבִים
הַכֹּל הָאֵל ית׳ עוֹשֶׂה בְּכֹחַ שֶׁיָּבֹא מִן הגל
הַגַּלְגַּלִּים וְהַכּוֹכָבִים וְכִי כֹּחַ הָאֵל ית׳ צֵת
בִּתְחִלָּה עַל הַגַּלְגַּלִּים וְהַכּוֹכָבִים וּמִן ה
הַגַּלְגַּלִּים וְהַכּוֹכָבִים יָצוּת וְיִתְפַּשֵּׁט בָּזֶה
הָעוֹלָם וְיִהְיֶה כָּל מַה שֶּׁיִּהְיֶה ׃ וּכְשֵׁם
שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁהַשֵּׁ׳ ית׳ עוֹשֶׂה אוֹתוֹת
וּמוֹפְתִים עַל יְדֵי הַמַּלְאָכִים כֵּן אלו׳ חכ
חַכְמֵי הַפִּילוֹסוֹפִים אוֹמְרִים שֶׁכָּל אֵלֶּה
הַדְּבָרִים הַנַּעֲשִׂים בְּטִבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם ת
תָּמִיד עַל יְדֵי הַגַּלְגַּלִּים וְהַכּוֹכָבִים והג
וְהַגַּלְגַּלִּים וְהַכּוֹכָבִים בַּעֲלֵי נֶפֶשׁ וּמַדָּע
הֵם ׃ וְכָל אֵלֶּה הַדְּבָרִים הֵם אֱמֶת וּכְבָר
בֵּאַרְתִּי בִּרְאָיוֹת בְּרוּרוֹת שֶׁכָּל אֵלֶּה הד
הַדְּבָרִים אֵין לָהֶם הֶפְסֵד בְּדָת וְלֹא עי
עוֹד אֶלָּא שֶׁהִכַּרְתִּי בְּדִבְרֵי חַכְמֵי הא
הָאֻמּוֹת רַבּוֹתֵינוּ ע״ה מִן הַמִּדְרָשׁוֹת ש
שֶׁהֵם אוֹמְרִים כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים הפיל

הפולוסו׳

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

vna mente conſentiunt, quicquid eſt in hoc mundo inferiori, quod participat de eſſentia animæ viuentis, & omnem arborem, omnemque herbam & omnem exædificationem, quæ ad ſtructurarum genus pertinet, Deum benedictum effeciſſe virtute ea, quæ à ſphæris & ſtellis oritur, & Dei benedicti facultatem prius in ſphæras ſtellasque illabi, ex ſphæris deinde ac ſtellis manare & ſeſe in hunc mundum extendere, & hoc pacto oriri quicquid eſt. Et quemadmodum nos dicimus Deum benedictum ſigna facere & miracula per angelos: ſic illi philoſophorum ſapiẽtes aiunt ea omnia, q̃ per ipſius mundi naturam fiunt, per ſphæras ſemper & ſtellas fieri: ipſasq; ſphæras & ſtellas animatas eſſe & cognitione ſcientiaq; præditas. Omniaq; hæc vera ſunt: & perſpicuis antè argumentis docui, hæc quidem omnia nil prorſus ipſi legi derogare. Neque hoc tantùm, verum etiam cognoui ex verbis verè ſapiẽtum magiſtrorum noſtrorum piæ memoriæ, ex interpretationibus exquiſitis, eos idem omnino ſentire cum philoſophis. Nec eſt inter illos

 nimi-

שאומרים הפילוסופים ואין בהם ב
בין חכמי ישראל והפילוסיפים בז
בזה מחלוקת כמו שכבר בארתי באר
באותם הפרקים ׃ וכל אלו השל
השלש כתות של הפילוסופים שא
שאמרו שהכל ע״י הגלגלים וכבוכ
והכוכבים יעשה ואמרו שזה שיא
שיארע לכל בני אדם מן המאורעות
והמקרים הוא קרי ואין לו עלה מל
מלמעלה ולא יועיל בו מולד ולא ט
טבע ולא שנא אצלם זה האיש שטר
שטרפו אריה כשפגע בו או זה העב
העכבר שטרפו חתול או זה הזבוב ש
שטרפו העכביש ׃ ולא שנא אצל
אצלם זה שנפל עליו גל והרגו או א
אבן שנתגלגלה עליו מן ההר ונפל
ונפלה על אילן ונשבר או על אבן את
אחרת ונשברה כל זה יאמרו אקראי ב
בעלמא ׃ גם אלו בני אדם הנלחמים
נת עם זה על מלכות גדולה כמו עדת

nimirum inter ſapientes Iſraël & philoſophos in hac re diſsidium, quemadmodum illis in capitibus iam antè planum feci. Ad hæc omnes illæ tres ſectæ philoſophorum, qui aſſeuerant omnia per ſphæras & ſtellas fieri, etiam dicunt quicquid mortalibus contingit, id caſu, temerè & fortuitò fieri, & nullam de ſupernis cauſam habere: nec ea in re quicquam prodeſſe aut natiuitatem, vel conſtitutionem & naturam. Neque illi differentiam eſſe ducunt inter virum illum, quem leo, cùm illi obuiam veniret, dilacerauit, & murem quem catus diſcerpſit, aut muſcam illam quam deuorauit aranea. Neque illis quicquam differt is, in quem moles corruit ac interemit, Vel lapis qui ex monte deuolutus in arborem cecidit eamque infregit, ſiue in alium lapidem, quem comminuit, omnia hæc ſimpliciter mundi caſus eſſe dicunt. Ita quoq; quod homines bellum inter ſe gerunt magni alicuius regni cauſa, perinde vt canum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

כְּלָבִים שֶׁנִּלְחָמִים עַל נְבֵלָה וְאֵין בָּה ל
לֵיחָה הַכֹּל סִבָּה מִן הַכּוֹכָבִים ׃ גַּם ה
הֱיוֹת זֶה הָאִישׁ רָשׁ וְזֶה עָשִׁיר זֶה כע
בַּעַל בָּנִים וְזֶה עֶקֶר יֹאמְרוּ הפילוסו
הפילוסופים שֶׁהוּא מִקְרֶה ׃ כְּלָלוֹ ש
שֶׁל דָּבָר יֹאמְרוּ כִּי מְאוֹרָעִים כָּל את
אֶחָד וְאֶחָד בֵּין מִין הָאָדָם בֵּין מִין הב
הַבְּהֵמָה בֵּין מִן הַמַּחְצָבִים והאילנ
וְהָאִילָנוֹת הַכֹּל קֶרִי אֲבָל הֱיוֹת המינ
הַמִּינִים כֻּלָּם וּדְבָרִים הַכְּלוּלִים בְּכָל ת
הָעוֹלָם שֶׁאֵין בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה הַכֹּל מכ
מִכֹּחַ הַגַּלְגַּלִּים וְהַכּוֹכָבִים שֶׁעִקָּרָם מ
מֵאֵת הַשֵּׁם ית׳ ׃ וּבְזֶה הִיא מַחֲלוֹקֶת ׃
וַאֲנַחְנוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה הָאֲמִיתִית לא נ
נֹאמַר שֶׁמְּאוֹרָעִים בְּנֵי אָדָם הֵם קֶרִי א
אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה הַתּוֹרָה ה
הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו משפ
מִשְׁפָּט וגו׳ וּפֵירֵשׁ הַנָּבִיא וְאָמַר אש
אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְקוּחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵי בְּנֵי

multitudo, qui ob cadauer aliquod omni ſucco deſtitutum belligerant, totum hoc ex aſtris cauſam habere: itidem hunc virum pauperem eſſe, illum verò diuitem: alium numeroſam prolem habere, alium autem ſterilem eſſe ac ſine ſobole, philoſophi caſus eſſe aiunt, ac fortuitò euenire. Et vt ſummatim de his rebus dicam, illi aiunt, quæcunque eueniunt & contingunt in re quauis, ſiue hominis ſpecies ſit, ſiue bruti, tum in exædificationibus & ſtructuris, tum in arboribus, ea omnia fieri caſu & fortuitò. Verùm quod ſint hæ formæ omnes, & aliæ res omnes totius vniuerſitatis, quæ carent anima viuente, id totum exiſtere per ſphærarum & ſyderum virtutem ac facultatem, quæ originem ſuam ducunt à Deo benedicto. Atq; in hac re contentio eſt & controuerſia. Nos autem veræ legis viri minimè confirmamus, quæ accidunt hominibus, ea fortuitò fieri, ſed iudicio: quemad-
Deut.32. modum ſcriptura loquitur: Dei perfectum eſt opus. Omnes enim viæ eius iudiciũ, &c. quem locum propheta inter-
Iere.32. pretatur, dum inquit, Oculi tui aperti

 ſunt

אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעל
מעלליו ׃ ועל דבר זה הזהירה התורה
והעידה ואמרה ואם לא תשמעו לי
ואביא עליכם פרענות ׃ ותאמרו שא
שאותן הפרענות אינן יסורין על חטא
חטאותיכם אלא קרי ומאורע משאר
המאורעות שארעו בקרי ׃ אני אוסית
לכם מאותו הקרי זה הוא שכתוב אם
תלכו עמי בקרי והלכתי עמכם בחמ
בחמת קרי וזהו עקר דתינו היא תור
תורת משה רבינו ע״ה שכל מאורע
מאורעות שארעו בעולם וכל יסורין
שיבאו בדרך מקרה לכלל בני אדם ד
דין ומשפט הם ׃ וכן אמרו חכמי ה
האמות רבותינו ע״ה אין מיתה בלא ח
חטא ואין יסורין בלא עון ׃

כוזרי במאמר חמישי

דוד עליו השלום הביא שלשה חלקי
חלקים בסבת המות ואמר ה׳ יגפנו י

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

ſunt, ſuper omnes vias filiorum hominum, vt des vnicuique ſecundum vias ſuas, & ſecundnm fructum operum ſuorum. Quapropter admonuit lex, atteſtatur & ait: Niſi audiueritis me adducam ſuper vos vindictam: quod ſi tum dixeritis, iſtam vindictam non eſſe caſtigationem propter peccata veſtra, ſed modò caſum eſſe, & contingentia quæ ſolent temerè, caſu & fortuitò euenire, ego augebo vobis iſtum caſum. Illud eſt quod ſcriptura dicit; Quod ſi iue- *Leui.26.* ritis mecum caſu, & ego etiam ibo vobiſcum furore caſus. Eſtque hoc fundamentum legis noſtræ, & eſt ipſa lex Moſis piæ memoriæ, nimirum omnia in mundo contingentia, & omnes caſtigationes quæ vniuerſis hominibus eueniunt, ius eſſe & iudicium. Et ſic dixeruut verè ſapientes Magiſtri noſtri piæ memoriæ, non eſt mors abſque peccato, & non ſunt caſtigationes abſque delicto.

Coſdroas ſermone quinto.

Iſa.26. *Dauid piæ memoriæ, tripartitam mortis cauſam poſuit, dum ait: Deus interimet*

והיא הסבה האלהות: או יומו יבא ומת
והיא הסבה הטבעית: או במלחמה ירד
ונספה והיא סבה המקרית והניח החל
החלק הרביעי ר״ל המבחרים כי אין ל
לאדם שיש לו דעת בוחר במות ו׳א׳ע׳פ
ששאול המית את עצמו לא מבחרו
המות אך לדחות התעוללות האויב ב
בו ע׳ב ׃

ודְעוּ רַבּוֹתַי שֶׁעִקַּר מֵעִקָּרֵי דָתֵינוּ וְגַם
הפילוסופים כֻּלָּם מוֹדִים כִּי שֶׁכָּל מִ
מַעֲשֶׂה בְּנֵי אָדָם הֵם מְסוּרִין לָהֶם וא
וְאֵין שָׁם לא מוֹשֵׁךְ וְלֹא כּוֹפֶה אֶלָּא א
אִם יִרְצֶה הָאָדָם יַעֲבוֹד אֶת ה׳ תָּמִיד וי
וְיִהְיֶה חָכָם יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְאִם י
יִרְצֶה לֵילֵךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וְלָרוּץ עִם ה
הַגַּנָּבִים וְלִצְפּוֹן עִם הַנּוֹאֲפִים יַעֲשֶׂה ו
וְאֵין שָׁם לא טֶבַע וְלֹא מוֹלִיד שֶׁמּוֹשׁ
שֶׁמּוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לְאֶחָד מִן הַדְּרָכִים לפי
לְפִיכָךְ נִצְטַוָּה וְנֶאֱמַר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ וב

illum, quæ eſt cauſa diuina: uel dies ei conſtituta ueniet ac morietur: quæ eſt cauſa naturalis: aut in militiã proficiſcetur ac interibit: & hæc cauſa eſt fortuita. Verum quartam partem omiſit, uoluntariam nimirum. Nemo etenim qui ratione præditus eſt, ſibi mortem elegit, & ad interitum ruit uoluntarium. Quamuis enim Saul necem ſibi ipſe conſciuerit, non tamen propterea id fecit, quod mortem optaret deligeretq́;, uerum ut hoſtis irriſiones & illuſiones effugeret. Hactenus ille.

Ac illud quidem intelligere debetis mi domini præcipuum ac principale ex fundamentis legis noſtræ, omnesq́; item philoſophos apertè confiteri, quęcunq; ab ipſis hominibus fiunt, ea in ipſorum manu eſſe ac poteſtate, atq; hic nullũ eſſe qui aut trahat, aut cogat & impellat, ſed ſi velit homo ſeruit Domino ſemp, ſapiens eſt, & in gymnaſijs & philoſophorum ſcholis con ſidet: ſin placet adire conſilia impiorum, & furibus ſeſe adiungere, & latitare cum adulteris, illud quoq; facit. Neq; eſt ea in re vel natura, vel natiuitas, q̃ pertrahat illũ ad vnam aliquam harum viarum. propterea iuſſum & imperatũ eſt illi atq; dictũ,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

וכמה דברים בארנו בעניינים אלו וכד
ומדומים להם בחבור שיש לנו בלש
בלשון ערבי או בפירוש המשנה וב
ובשאר החבורים : וכבן יש לנו ראיו
ראיות של דעת שאין מאורעות בני א
אדם במאורעות הבהמות כמו שאמ
שאמרו הפלוסופים ונמצא אלו של
שלש מחלוקות כיצד הגיע עצמו ש
שראובן זה בורסי ועני ומתו בניו בחי
בחייו וזה שמעון בושם ועשיר ויחיו
לו בניו לפניו ואפשר שיענה שמעון
ויהודה בורסי וימותו בניו בחייו וכל
זה קרי בעולם ואין שם טבע בעולם
ולא כח מכוכב שגרם לזה האיש שי
שיהיה כך ולזה לא יהיה כך אלו דב
דברי הפלוסופים : ודברי מחלוקת ה
השני הוא ענין בעלי גזרת הכוכבים ש
ששמעתם דבריהם ופשטו הבליהם
אצלכם שהם אומרים שאי אפשר שיש
שישתנה דבר זה לעולם ולעולם לא

fac hoc,multaq; huiusmodi. De his auté rebus & similibus exposuimus, partim in libro, qué Arabicè conscripsimus:partim in interpretatione de Iteratione legis, & in alijs libris. Insuper sunt nobis argumé-ta,quæ certò probant, dissimilem esse rationem eorum quæ hominibus ac brutis animantibus cõtingunt, non auté eandé, vt phisosophi dixerũt.Atq; hinc est tripartita illa dissensio. Quo pacto huius rei causam assequi & intelligere potes, quod Ruben iste coriarius est & pauper, eoq́; superstite eius proles emoriũtur, & Simeon ille aromatopola, & diues, & huius filijs vita manet eo ipso quoq;viuente?Et fieri potest, vt Simeon ille ex diuite inops ac pauper fiat, & coriarius, mortemq́; obeant eius filij, se viuo: & hoc quidem omne casu est & fortuna, neq; ibi est natura quędam vniuersitatis,&syderum stellarumque virtus,quæ efficiat,vt hic talis sit, ille auté nõ sit talis. Hęc sunt verba philosophorũ.Altera verò dissẽsio ex astrologorũ sentẽtia sumit̃,quorũ verba cognouistis & quorũ nugæ ad vos perlatæ sunt,q̃ affirmant, nunq̃ illud mutari posse, semperq́;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

יהיה ראובן אלא בורסי ועני ואין לו בן
שכך נתן לו מזלו בעת לידתו ולא הי
יהיה שמעון אלא עשיר ובושם ובעל
בנים שיחיו לפניו שכך נתן לו כח מז
מזלו בעת לידתו ; ואלו ב׳ דברים שקר
הם אצלנו בעלי הדת האמיתית ; דברי
האצטגנונין שקר מפני הדעת שכל הה
ההבלים שאמרו כבר בטלה אותם הד
הדעת הנכונה בראיות ברורות ; וגם
הם עוד שקר מפני קבלת התורה שאם
היה הדבר כן מה הועילה התורה והמ
והמצות והתלמוד לזה האיש ובן כל

איש ואיש אין לו
כח לעשות כלום
מדעתו והרי דבר
אחר מושך אותו
בעל ברחו להיות ב
כך ושלא להיות ב
כך ; ומה הועילו
המצווים או הלמו

אמור ר אלעזר אד
אדם יוכל להנצל
מבואר בשביל ש
שיאמור המזל וה
והמערכת יחייבו
אותו טוב או רע
וגו ; אמור ר אלע
אלעזר והשיב לו

הלמוד

Ruben coriarium, inopem, ac prole omninò carentem fore, quia ſic illi dederit ſydus natalitium. Simonem verò tantùm fore diuitẽ & aromatopolam, & filios vnà ſecum victuros: quandoquidem hoc modo illi cõceſſerit planeta ipſius natali die. Quas duas opiniones nos veræ legis viri mendaces eſſe cenſemus. Aſtrogologorũ quidem dicta eſſe falſa, ipſamet ratio coarguit. Omnes enim, quas illi adferunt, nugas & ineptias, iam pridem ratio conſentanea perſpicuis apertiſq; argumẽtis euertit. Quin etiam eas falſas eſſe declarat legis traditio. Nam quod ſi eo modo ſe res haberet, quid lex? quid præcepta? quid diſciplina hominibus prodeſſet? Etenim eo pacto non relinqueretur alicui facultas quidpiam ſua ipſius ratione & arbitrio efficiendi: quandoquidem aliud etiam repugnantem nolentemq; pertraheret, & vt talis eſſet, ſiue vt talis nõ eſſet, omnino cogeret: &

Quæſtionem poſuit Rabbi Eleazar, poßitne homo ex iudicio creatoris ſui euadere, ſi diceret uel planetam, uel cœli conſtitutionem ſeſe ad bonum malúmue impuliſſe. &c.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

הלמוד: נמצאו א לראשונה שאינה
אלו הטפשים מ טענה להנצל הא
מבטלים תורת מ האדם מהעונש ל
משה רבינו עה י לפי שאעפי שה
יתר על שהדעת מ שהמזל מחייב ל
מבטלת דבריהם ב לאדם יוכל להנצל
בכל אותן הראיות מומה שמחייבו ב
שאומרי' הפילו· כאשר אמור החכם
סופי' לבטל דברי רצדיק גמור טורח
הכשדים וחבריה גדול היה לי לבות
וחבריהם: וגם ד תולדתי ויצר הרע
דברי הפילוסו' ש מאוד מתגרה על
שאומרים שדבר עלי וכו':

שדברים אלו קרי שקר הם אצלנו מ
מפני קבלת התורה ודרכיה שעליה א
אנו סומכים ובה אנו מחזיקים ובדר
ובדרכיה אנו הולכים: היא שאנו אומ
אומרים שזה ראובן ושמעון אין שם
דבר שמושך זה להיות בושם ועשיר
וזה להיות בורכי ועני: ואפשר ש

quid age praecepta & instituta, vel etiá studia vtilitatis adferrent?

Ex quo fieret, vt stulti euerterent legem Mosis piæ memoriæ: ne dicá quoque rationem eorú sententiam refellere, vnà cum omnibus ijs argumentis quæ à philosophis afferuntur ad refutandú, quæ à Chaldæis eorumq́; sectatoribus dicuntur. Eodem modo philosophorum verba qui aiunt eiuscemodi res temerè & casu fieri, à nobis falsa statuútur, ob legis traditioné, & vias ei⁹ quib⁹ nitimur, & q̃ nos amplectimur, & in cui⁹ vijs nos ambulam⁹, q̃ in eo est ꝙ dicimus húc Rubé aut Simoné nil omninò cogere vt sit aromatopola, & opulétus, & húc

Respondit Rabbi Eleazar ad priora, non esse hanc argumentationé, qua Dei pœnam effugere ac euitare queat. Quoniam licet planeta interdum ad aliquid hominem instiget: ab eo tamé quod impellédi atq; incitandi uim habet se liberare & uindicare potest: queádmodú ait uir ille sapiens & in primis pius: magnos labores sustinui, ut corrigerem ex causis naturalibus natam propensioné meam. Nam mala concupiscétia naturalis uehementer instigat me. & cæt.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

שישתנה הדבר ויהיה הפך כמו שאו
שאומרים הפילוסופ׳ שזה קרי ואנו א
אומרים שאין זה קרי אלא דבר זה ת
תלוי ברצון מי שאמר והיה העולם
וכל זה דין ומשפט ׃ ואין אנו יודעי
יודעים סות חכמתו של הק׳ב׳ה לידע
באיזה דין ומשפט גזר על זה להיות
כך ועל זה להיות כך כי לא כדרכינו ד
דרכיו ולא כמחשבותינו מחשבותיו ׃
אבל חייבים אנחנו לקבוע בדעתינו ש
שאם חטא שמעון ילקה ויעני וימו
וימותו בניו וכיוצא בזה ׃ ואם שב ר
ראובן ותקן דרכיו וחפש במעשיו ות
והלך בדרך ישרה יעשיר ויצליח בכ
בכל דרכיו ויראה זרע ויאריך ימים זה
הוא עקר התורה ׃ ואל יאמר אדם ות
והרי רבים עשו כן ולא הצליחו אין זה
ראיה כי היה להם   בספר חובת הלבב
עון הגורם או יסו   הלבבות מצאתי ר
יסורים לנחול דברי   רבים דברים טובי

vt ſit coriarius & inops: ac vſu venire poteſt, vt mutetur hæc res, & cōtrarium fiat, quod philoſophi caſum eſſe aiūt: nos autē nō caſum & fortunā eſſe dicimus, ſed hāc rem pendere ex voluntate & arbitrio eius, qui dixit (ſc. verbum) & factus eſt mūdus, totumq; illud ius eſt & iudicium. Cæterū nos minimè intelligimus inſtitutū ſapientię eius Dei, vt ſciam⁹ quo iure aut iudicio decreuerit volueritq; hūc talē eſſe, & illū talē. Nam noſtræ viæ non ſunt ſimiles vijs eius, neq; cogitatiōes noſtræ cū illius cogitationib⁹ cōueniunt. Nos autē hāc rē cōſiderabimus ad hūc modū: ꝙ ſi deliquiſſet Simeon, punit, & fit pauper, moriūturq; eius filij, & huiuſmodi: Rubē autē ꝙ ſi pœnitudine ductus vitam ſuā emēdarit, & opera ſua examinarit, vaditq; in via recta, ditelſcit & in omnibus vijs ſuis proſperitatē habet, & videbit proles ſuas, vitamq; producet. Hoc ipſum eſt fundamentū legis.

Nec eſt quod dicat quiſpiam, certè permulti eo modo fecerunt, non tamen ijs proſperè euenerūt omnia. Hoc enim nō eſt argumentū.

In libro, cui titulus eſt, Debita cordis, licet plurima & bona, & in

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

שהוא טוב מזה ; טובים ונעימים
כללו של דבר אין חשייבים למוקום
דעתינו משגת די תוה אבל משום
דיני הבורא יתברך רוכם לא אישכם
בבני אדם היאך ה במקו׳ תוה אלא ב
הם בזה העולם ו כסות האגרת הוא
ובעולם הבא ; וד תואת א׳י׳ת אבתכם
ודעתינו עלה מיש כי נ׳ל שבכל פנ
מעיקרא היא שכל פנים הם מסכימי׳
דברי החוזים בבו עם ברית החדשה
בכוכבים שקר הם שנתן לנו משיחנו
אצל כל בעלי מד וגואלנו :
מדע ; ואני יודע שאפשר שתחם
שתחפשו ותמצאו דברי יחידים מחכ
מחכמי האמות רבותינו ע׳ה בתלמוד
ובמשנה ובמדרשות שדבריהם מרא
מראים שבעת תולדתו של אדם גרמו
הכוכבים כך וכך ; אל יקשה זה בעיניכם
שאין דרך שנניח הלכה למעשה ונחדר
אפירכי ואשבויי וכן אין ראוי לאד

xá peccato alicui ob noxij fuerunt, ꝙ huius rei causa fuit: vel sunt castigatiões, vt deinde quippiá præstabili⁹ obtineát. Et vt semel ac summatim dicá, nostra ratio Dei benedicti in hoïes iudicia assequi nó potest, quemadmodú sese habeát in hoc sęculo, & in sæculo futuro: verú ratio nostra ex hoc tanq̃ fundaméto ꝑuenit, ꝙ oïa eorú q stellas cótemplanť verba falsa sint omniú prudétum virorú iudicio. At verò non sum ego nescius fieri posse vt q̃ratis & inueniatis verba singulariú & pręstátissimorú quorundá ex verè sapiétib⁹ magistris nostris pię memoriæ, in Talmud, in Mischne, & in interpretationibus, ex q̃bus appareat eo tépore quo in hanc lucem homo æderetur stellas effecisse talia. Quod quidem nullum animis vestris scrupulú inijciet, aut difficultaté mouebit. Neq; eñ in more est, vt relicta doctrina longo vsu recepta & approbata, eam sectemur quæ dubia est & incerta.

primis iucunda inuenerim quæ ad hunc locum pertinent: tamen ea ob multitudinem in hunc locum apponere nolui, sed ad epistolæ huius finem adijcere. Nam uidentur ea planè cum Nouo testamento conuenire, quod nobis Dominus & redemptor noster Christus reliq̃t.

לאדם להניח דברים של דעת שכבר נת
נתאמתו הראיות בהן ויגעור בפיו מה
מהם ויתלה בדברי יחיד מן החכמים
ע״ה שאפשר שנתעלם ממנו דבר באו
באותו שעה או שיש באותם הדברים ר
רמז או אמרם לפי שעה ומעשה שהי
שהיה : הלא תראו שהרי כמה פסו
פסוקים מן התורה אינן כפשוטן ולפי
שנודע בראיות של דעת שאי אפשר ש
שיהיה הדבר כפשוטו תרגמו המתר
המתרגם ענין שהדעת סובלת אותו ול
ולעולם אל ישליך אדם דעתו אחריו
כי העינים הם לפנים ולא לאחור וכ
וכבר הגדתי לכם את לבי בדבר הזה :
ועל עסקי המשיח אשר זכרתם שהג
שהגיעו לכם דברים משמי לא היה
כך המעשה כמו ששמעתם ולא במ
במזרח היה אלא בארץ תימן עמד אי
איש אחד יש לדבר זה כ״ב שנה ואמר
שהוא שלוחו של משיח מישר דרך

Sic quoq; nō decet hominem deſerere & omittere ſententias rationi cōſonas, quæ iam olim veris certiſq; argumētis ſunt cōfirmatę, & ab ijs quaſi manus detrahere, & adherere verbis ſingularium ex ſapiētibus piæ memoriæ. Nā fieri poteſt vt illos latuerit eo tēpore: vel quod ſit in verbis peculiaris quædā vis ac ſignificatio: Vel quod dicta ſua tēpori accōmodarunt, vel rei, quæ tum geſta fuit. Quoniā videtis multos eſſe verſus in ſcriptura, qui non ſunt ſimpliciter intelligendi. Et quia illud ex euidentibus argumentis conſtat, fieri non poſſe vt ſimpliciter res illa intelligatur, explicauit interpres ſententiam, quam ratio ipſa patitur. Neq; ſanè vnq̄ homo rationē ſuā poſt ſe reijcere debet. Nam oculi ſunt à fronte, non autē à tergo. Et iam antè vobis expoſui quid de his rebus ſentiam.

Porrò verò quantum ad ea ptinet, quæ Meſsias fecit, cuius meminiſtis, quoniam verba quędā ad vos meo nomine peruenerunt, ſcire debetis hiſtoriā non eo modo ſeſe habere, quo inaudiuiſtis. Neq; is in oriēte fuit, ſed in auſtrali regione extitit vir quiſpiā annis ab hinc viginti duob⁹, qui ſe

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

לִפְנֵי בִיאָתוֹ וְאָמַר לָהֶם כִּי הַמֶּלֶךְ חמ
הַמָּשִׁיחַ הוּא יִתְגַּלֶּה בְּאֶרֶץ תֵּימָן ונת
וְנִתְקַבְּצוּ אֲנָשִׁים רַבִּים יְהוּדִים וַעֲרְבִיִּים
עִמּוֹ וְהָיָה מַטְעֶה אוֹתָם וְאָמַר לָהֶם בו
בּוֹאוּ עִמִּי וְנֵצֵא לִקְרַאת הַמָּשִׁיחַ כִּי ה
הוּא שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם לְיַשֵּׁר דֶּרֶךְ לְפָנָיו ׃
וְכָתְבוּ אֵלַי אַחֵינוּ שֶׁבְּאֶרֶץ תֵּימָן כת
כְּתָב גָּדוֹל וְהוֹדִיעוּ לִי מִשְׁפָּטוֹ וְדַרְכּוֹ
וְחִדּוּשָׁיו שֶׁחִדֵּשׁ לָהֶם בִּתְפִלּוֹת ומ
וּמָה הָיָה אוֹמֵר לָהֶם וְאָמְרוּ לִי שכב
שֶׁכְּבָר רָאוּ מִנִּפְלְאוֹתָיו כָּךְ וְכָךְ וישאל
וְשָׁאֲלוּ לִי עַל זֶה וְהֵבַנְתִּי כָּל הדברי
הַדְּבָרִים וְהֵבַנְתִּי מִתּוֹךְ דִּבְרֵי כְּתָבָם ש
שֶׁאוֹתוֹ הָאִישׁ הֶעָנִי חֲסַר דַּעַת אב
אֲבָל הָיָה יְרֵא שָׁמַיִם וְאֵין בּוֹ חכמ
חָכְמָה כְּלָל וְכָל מַה שֶּׁאוֹמְרִים שע
שֶׁעָשָׂה אוֹ נִרְאָה עַל יָדוֹ הַכֹּל שֶׁקֶר וכ
וְכָזָב וּפָחַדְתִּי עַל הַיְּהוּדִים מִשָּׁם וְחִבַּרְתִּי
לָהֶם כְּמוֹ שְׁלֹשָׁה קוּנְדְּרוֹסִים בְּעִנְיַן ה

ipsius Messiæ núcium esse dixit, dirigentē viam antè aduentum eius: prędixitq; ijs, regem Messiam in australi regióe apparitură. Ad hunc plurimi, & Iudęi & Arabes cő fluxerunt, quos per montes huc illucq; circűduxit & imposturis decepit, inquiens, Venite mecű, & obuiam procedem⁹ Messiæ. Nam ipse me ad vos misit, vt dirigam viam coram eo. Fratres nostri qui sunt in australi regione, longam ad me epistolam miserunt, qua mihi omnę eius consiliű & institutű aperuerunt, & innouatiőes quas in ipsorum precationibus fecit, & quicqd apud eos locutus est. Præterea significarunt mihi se ab eo iā dudum miracula perpetrata vidisse, de quibus quid mihi videretur interrogarunt. Hæc quidem omnia cognoui, facileq; ex illorum scriptis animaduerti & perspexi miserum illum hominem nő satis sanum & mentis esse compotem, sed DEű timere, nullaq; penitus sapiētia præditum esse: & quicquid ab eo factű ac ostensum fuisse aiebant, id omne falsum & ementitű esse. Ego verò mirificè in hac re propter Iudęos sollicitus fui, quorű causa librű triű, pl⁹ min⁹, quaternionű feci,
 de re-

המלך המשיח וסימניו וסימני הזמ
הזמן שיתראה בו והזהרתי אותם שי
שיזהרו זה האיש שמא יאבד הוא ויא
ויאבד הקהלות : כללו של דבר
לאחר שנה נתפש וברחו ממנו כל הג
הגלים אליו ויאמר לו מלך אחד ממ
ממלכי הערביים אחר שתפשו מה ז
זאת עשית אמר לו אדוני המלך אמת
אני אומר כי בדבר ה' עשיתי : אמר
לו המלך מה המופת שלך : ענה ויא
ויאמר לו אדוני המלך חתוך ראשי ויא
ואחר כך אני אחיה ואקום ואהיה כבר
כבראשונה : אמר כזאת ג"ב נעשה ש
לו המלך אין לך שנת א"ך מיהודי
מופת גדול מזה אחד ששמו לימ
ואם הוא אני וכל לימולן : ואולי ב
העולם נאמין בי בעת אחר א"י"ה את
בודאי שדבריך כ אתן לאורה כל א
כלם אמתיים וט אותו המעשה עם
וטובים ונכוחים ענין ר' דוד שבי

de rebus Mefsiæ regis, & de iudicijs eius, & de ſignis & iudicijs tẽporis, quo is apparere deberet. Quoq; illos cohortatus ſum, vt iſtũ hominẽ admonerent, ne fortè & ipſe periret, & Synagogas quoq; in vitæ dſcrimen induceret. Verũ vt breuiter dicam, poſt annũ captus eſt, & omnes qui ei prius adhæſerant aufugerunt. Verũenimuerò quidam ex Arabum regibus, vbi eum cepiſſet, interrogauit, quamobrem hoc feciſſet? Reſpondit: Mi Domine rex verũ ego dico, me iuxta Dei mandatum feciſſe. Ait illi rex: quó nam prodigio & miraculo illud declaras? Cui reſpondit: mi Domine rex, capite me plectas, & deinde ego reſurgam, viuamq; vt prius.

Ergo rex, non potes inquit, prodigiũ eo maius ac certius habere. Et ſi quidem ita eſt, ego & vniuerſus mundus ſanè credemus verũ eſſe quod ais, bonũ & probabile, maioresq; noſtros in gra-

Simile quiddam factum eſt anno milleſimo quingenteſimo à Iudæo quodam, cui nomẽ erat Lemlen. Quam ego hiſtoriam fortè aliâs Deo uolẽte, totam euulgabo, unà cum rebus geſtis Rabbi Dauidis, qui

 ui er-

וְשֶׁקֶר נָחֲלוּ אבות שבימי גם משופ
אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאֵין פלאותיו נשרת :
בָּם מוֹעִיל ; מִיַּד גָּזַר הַמֶּלֶךְ וְצִוָּה וְאָ
וְאָמַר קְחוּ לִי חֶרֶב וַיָּבִיאוּ הַחֶרֶב לִפ
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְצִוָּה וְחָתְכוּ אֶת רֹאשׁוֹ וְנ
וְנֶהֱרַג אוֹתוֹ הֶעָנִי תְּהֵא מִיתָתוֹ כַּפָּ
כַּפָּרָה עָלָיו וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל : ונענש
וְנֶעֶנְשׁוּ הַיְּהוּדִים בְּרוֹב הַמְּקוֹמוֹת מִ
מָמוֹן גָּדוֹל וְעַד עַתָּה יֵשׁ שָׁם חֲסֵרֵי
רַעַת אוֹמְרִים עַתָּה יִחְיֶה וְיַעֲמוֹד מִק
מִקִּבְרוֹ ; כַּךְ הָיוּ הַדְּבָרִים וְאִם שְׁמַע
שְׁמוּעָתָם שֶׁהִגִּיעַ כְּתָבִי לְפָאס שֶׁמָּא אָ
אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁלַחְתִּי בְּאֶרֶץ תֵּימָ
תֵּימָן הוּעְתְּקוּ וְהִגִּיעוּ לְפָאס ; וּכְבָר
אָמַרְתִּי לָכֶם שֶׁכָּל דִּקְדּוּקֵי הַשְּׁאֵלוֹת
שֶׁלָּכֶם בְּעִנְיָן זֶה כֻּלָּם שָׂרִיגֵי אִילָן אֶחָד
הֵם וַאֲנִי אֲצַוֶּה לָכֶם בְּדַעְתִּי גּוֹדוּ אִילָ
אִילָנָא וְקַצִּיצוּ עַנְפּוֹהִי וְנִטְעוּ עֵץ הַד
הַדַּעַת טוֹב וְאִכְלוּ מִפִּרְיוֹ וְטוּבוּ וְשׁ

ui errore fuiſſe, & ſe ipſos vanitate quadã deluſiſſe, in qua nulla ineſt vtilitas.

etiam meo tempore vixit, & ob prodigia ſua igni crematus eſt.

Confeſtim rex gladium afferri mãdauit, quo ad regem allato caput eius reſecari iubet. Atq; ita perijt miſer ille, cuius mors ſit expiatio ſui ipſius & totius Iſraël. Iudæi verò pleriſq; in locis magna pecunia mulctati ſunt, & etiamnum ibidem reperiuntur nonnulli, qui eum modo reuicturum aſſerunt, & è monumento ſuo reſurrecturum. Hoc pacto ſe res habet. Quod ſi audiuiſtis literas meas deueniſſe ad Pas, fortaſsis eæ quas in auſtralem regionem, miſi deſcriptæ ſunt, & peruenerũt vſq; ad Pas. Ac iam antè dixi vobis, omnes quæſtionum veſtrarum ſubtilitates in hac re, vni⁹ arboris ramulos eſſe, uoſq; ex animi mei ſententia cohortor, ut abſcindatis arborẽ, eiuſq; ramulos amputetis, & plantetis arborẽ ueræ ac bonæ ſcientiæ, & de eius fructu ac bonitate edatis, & extendatis manus ueſtras, capiatiſq; de arbore uitę, & come-

תשלחו ידיכם וקחו גם מעץ החיים. וא
ואכלו ותחיו לעולם : ה'ש'י ברח
ברחמיו יזכנו ויזכה אתכם לארות מפ
מפריו ולשבוע מטובו עד אשר נחיה
לעולם אמן כן יאמר ה' כרצונכם ותאו
ותאותכם ורצון וחשק נאמן אהב
אהבתכם אחיכם החותם שנ
שנית משה ב'ר מיי
מיימון הספרדי :

ו'צ'ל

נשלם אגרת ר' משה מגורת
הכוכבים :

datis, viuatisque in æternum. Deus benedictus miseratione sua vos vnà nobiscum dignos efficiat vt de fructu eius colligamus: & saturemur de bonitate ipsius, donec viuamus in æternum. Amen. Sic faciat Deus pro sua voluntate & vestro desiderio, & iuxta voluntatem & desiderium fidelis amici & fratris vestri, qui secundo subscripsit Mosis filij Meimon Haspani piæ memoriæ.

Finis epistolæ Mosis de Astrologia.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Hæc quæ ſequuntur ſunt ea, quæ prius recepimus nos ad finẽ huius epiſtolæ adiecturos eſſe, ex libro; חובת הלבבות. Cęterum hæc neque punctis notare, neq; interpretari viſum eſt, vt in ijs ſeſe ſtudioſi huius ſacræ linguæ exercerent.

ואחר כך יפתח אותך בענין הגמול וה
והעונש ויאמר כי אינם הולכים
על דרך האמות והצדק : וכבר כתוב ת
הצלה בזה בשער הבטחון ואכתוב לך
מעט מן הדרכים אשר בעבורם הצדיק
עומד בצרות בעולם הזה כי יש צדיק א
אשר ימנע ממונו טרפו ויבואוהו פגע
פגעים ואפשר שיהיה לעון שקדם לו
והתחייב להפרע ממנו עליו כמו שא
שאמר הן צדיק בארץ ישולם : ויש ש Prouer.11.
שיהיה על דרך התמורה ויענהו בעו
בעולם הזה כדי שיהיה לו גמולו הטו
הטוב שלם לעולם הבא : ויש שהיה
להראות סבלו והסברתו הטובה בעבו
בעבודתו כדי שילמדו בני אדם ממנו

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

כמו שידעת בענין איוב ׃ והשם מכפיל
לו שכרו ׃ ויש שיהיה לרשע אנשי ד
דורו ויבחנהו הבורא להראות חסידותו
ועבודתו לאלהים מבלעדיהם כמו ש
שאמר אבן חיילנו הוא נשא ומכאובינו Esa.53.
סבלם ׃ ויש שיהיה מפני שאינו מ
מקנא לאלהים לקחת דין מאנשי דורו
כמו שידעת מענין עלי ובניו ׃ Samu.2.
וטובת הבורא על הרשע יש שיהיה לט
לטובה שקדמה לו יגמולהו המקום ב
בעולם הזה ׃ כמו שאמר ומשלם ל
לשנאיו אל פניו להאבידו ׃ ויש שת Deut.7.
שתהיה על דרך הפקדון עד שיתן לו ה
הבורא בן צדיק שיהיה ראוי לה ׃ כמו
שאמר הכתוב יכין רשע וצדיק ילבש ׃ Iob 27.
ואפשר שתהיה סבה לרעתו ׃ כמו שנ
שנאמר עשור שמור לבעליו לרעתו ׃ Eccle.5.
ואפשר שתהיה להאריך לו הבורא עד
שישוב ויהיה ראוי לה כמו שידעת מ
מעשה מנשה ׃ ויש שתהיה לחסיד

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

שקדם לאביו יהיה ראוי להטיב לבנו ב
בעבורו כמו שאמר ליהוא בני רבעים 4.Reg.10
ישבו לך על כסא ישראל ׃ ויש שיהיה
לנסות אנשי התרמיות והמצפונים הר
הרעים כשהם רואים זה מומהרים לס
לסור מעבודת הבורא וחשים להתרצ
להתרצות אל אנשי הרשע ואז יתגבר
לאלהים ויראה הנאמן לעבודתו וסבלו
עת ששולטים בו ומביישים אותו ומי
ומקבל שבר מאת הבורא כמו שידעת
מענין אליהו וירמיהו עם מלכי דורם
ואחריכן יסתפק לך בגמול העולם הבא
והעונש מפני מיעוט מציאתו בתורת
משה ׃ ובאשר תסתכל בדבריהנביאים
ובדברי רבותינו תבטח בבירור
הגמול והעונש
לעולם הבא׃

בנלך ואעי

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Errata.

Pag.43.verſ.20.lege,quàm ab ea functio-ne,quæ &c. Pag.21.ver.13.eſt,ex hac phantaſia tres &c.

In epiſtola de Aſtrologia.

B 13.verſ.5.lege eos ſiue ex vera,ſiue ex falſa &c.Pag.39.deſunt in quibuſdam exemplaribus loci duo annotandi in margine, Pſal.111.& Leuit.25.

טעיות

Pag.8.verſ.pr.& 10.lege מִיסוֹד

Pag.26.ver.14.lege מִמַּעֲלוֹת

Pag.102.ver.19.lege קוֹדֵם & הָאוֹר & ver. 21.הַשְּׁמְשִׁי & וְהַמְּיֻצָּאִם

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

K 3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3992/A